

<https://doi.org/10.5817/RPT2017-2-11>

FACEBOOK, TWITTER A YOUTUBE JAKO GARANTI SVOBODNÉHO PROJEVU? KRITIKA SOUČASNÉHO SYSTÉMU NOTICE-AND-TAKEDOWN

MONIKA HANYCH¹, MAREK PIVODA²

ABSTRAKT

Sociální sítě v dnešní době působí jako platformy pro volný trh myšlenek. Regulace protiprávního obsahu ovšem není zdaleka dostačující a často dochází k zásahům do základních práv jejich uživatelů. Státy přitom nejsou fakticky schopny protiprávnímu chování čelit a ponechávají odpovědnost na sociálních sítích a jejich vlastních pravidlech. Současný odpovědnostní režim, založený na metodě notice-and-takedown, se ukazuje jako nevhodné řešení pro různé druhy projevů. Nesplňuje požadavky na právní jistotu uživatelů ani transparentnost procesu a umožňuje výrazné zásahy do jejich práv. Proto navrhuje nastavit nový odpovědnostní režim, založený na principech notice-and-action, které zohledňují odlišnosti jednotlivých projevů i co nejvyšší míru vyvážení základních práv všech dotčených subjektů.

KLÍČOVÁ SLOVA

Odpovědnost ISP, sociální sítě, svoboda projevu online, notice-and-takedown, notice-and-action

¹ Autorka je prezenční doktorandkou na Katedře právní teorie PrF MU a stážistkou na Tilburg Institute for Law, Technology, and Society. Kontaktní e-mail: monika.hanych@law.muni.cz.

² Autor je studentem 4. ročníku magisterského studia na PrF MU, v současnosti studující na University of New South Wales. Kontaktní e-mail: 434018@mail.muni.cz.

ABSTRACT

Social networking sites nowadays act as platforms for the free market of ideas. However, the regulation of illegal content is far from sufficient and there is often an interference within the fundamental rights of its users. At the same time, states are not able to face unlawful behaviour and retain responsibility on social networking sites and their own rules. The current liability regime, based on the notice-and-takedown procedure, appears to be an inappropriate solution for different kinds of expressions. It does not meet the requirements of legal certainty of users nor the transparency of the process and allows significant interference within their rights. Therefore, we propose to set up a new liability regime based on the principles of notice-and-action that take into account the differences among various expressions as well as the balance of the fundamental rights of all the parties concerned.

KEYWORDS

ISP Liability, Social Networking Sites, Freedom of Expression Online, Notice-and-Takedown, Notice-and-Action

1. PROJEVY NA SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH: GENZURA NEBO PŘIMĚŘENÁ OPATŘENÍ?

1.1 SOCIÁLNÍ SÍTĚ JAKO SOUČÁST KAŽDODENNÍHO ŽIVOTA

Stovky milionů lidí si jen těžko dokáží představit všední den bez alespoň zběžné návštěvy své oblíbené sociální sítě.³ Platformy jako Facebook, Twit-

³ Facebook je nejpoužívanější sociální síť na internetu. Dle oficiálních statistik Facebooku ho v průměru denně používá 1,32 miliardy uživatelů. Statistika z července 2017 dostupná z: Company Info. *Facebook* [online]. USA: Facebook, 2017 [cit. 2017-09-08]. Dostupné z: <http://newsroom.fb.com/company-info/>

Měsíční aktivní užívání sítě Facebook je 2,01 miliardy osob. Zdroj: Facebook: Počet měsíčních uživatelů překročil 2 miliardy. *Mediaguru* [online]. ČR: PHD, 2017 [cit. 2017-09-08]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/2017/07/facebook-pocet-mesicnich-uzivatelu-prekrocil-dve-miliardy/>

Twitter navštíví měsíčně zhruba 328 milionu lidí. Statistika z července 2017 dostupná z: Údaje o společnosti. *Twitter* [online]. USA: Twitter, 2017 [cit. 2017-09-08]. Dostupné z: <https://about.twitter.com/company>

ter, YouTube, Instagram nebo Tumblr⁴ hrají zásadní roli v sociální, ale i politické interakci po celém světě. Přičemž přímo utvářejí nejenom způsob, jakým spolu lidé komunikují navzájem, ale zároveň i způsob, jakým politické organizace a hnutí komunikují s veřejností jako celkem.

Kromě toho, že sociální sítě do značné míry ovlivňují osobní život každého uživatele, hrají rovněž klíčovou roli v historických a politických světových událostech. Během tzv. Arabského jara se Facebook stal rozhodujícím nástrojem, který pomohl zorganizovat protesty a obejít tak státní cenzuru v zemích jako je Írán, Tunis či Egypt,⁵ Twitter a další sociální sítě dlouhodobě pomáhají s udržením svobody slova v Turecku.⁶ Facebook pak dopomohl v roce 2008 Baracku Obamovi k tomu, aby se stal prezidentem Spojených států.⁷ V České republice pak zaznamenal významnější odezvu při kampani do komunálních voleb v Brně v roce 2014, když jej intenzivně využívalo původně recesistické hnutí Žít Brno, které ale dokázalo svou virtuální podporu přetavit do skutečných politických výsledků.⁸

I když roli sociálních sítí v sociálním a politickém životě nelze přeceňovat, je zřejmé, že představují stále mocnější nástroj, který již nelze

YouTube má v současnosti přes miliardu uživatelů. Statistika z července 2017 dostupná z: YouTube for Press. *YouTube* [online]. USA: YouTube, 2017 [cit. 2017-09-08]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/yt/about/press/>

⁴ V tomto článku se zaměříme specificky zejména na projevy pronášených na některých z nich – zejména nejznámější a nejužívanější sociální sítě jako YouTube a Facebook. V omezené míře se závěry budou dotýkat širší skupiny provozovatelů s obdobnými charakteristikami.

⁵ SARDAR, Sheheryar a Benish SHAH. Social Media, Censorship, and Control: Beyond SOPA, PIPA, and the Arab Spring. *University of Pennsylvania Journal of Law and Social Change*, 2012, roč. 15, č. 4, s. 585.

⁶ Freedom on the Net 2017. Mediafile Publishing [online]. USA: Mediafile Publishing, 2017 [cit. 2017-22-11]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report/freedom-net/2017/turkey>

⁷ SHKLAR, Zachary. Social Networking and Freedom of Speech: Not Like Old Times. *Missouri Law Review*, 2013, roč. 78, č. 2, s. 680.

⁸ Komunální volby 2014: 3 postřehy pro každého kandidáta. *Institut politického marketingu* [online]. ČR: Institut politického marketingu, 2014 [cit. 2017-09-08]. Dostupné z: <http://politickymarketing.com/komunalni-volby-2014-5-pouceni-kazdeho-kandidata> nebo MÁLKOVÁ, Eva. *Komunální volby 2014 v Brně: analýza volebních kampaní*. Brno, 2015. Dostupné také z: https://is.muni.cz/th/414871/fss_b/BP-Eva_Malkova.pdf. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. S. 25-27.

z právního hlediska dále opomíjet.⁹ Popularita sociálních sítí tkví zejména v unikátní škále možností, které svým uživatelům nabízejí. Představují totiž komunikační platformy, kde uživatelé mohou jednoduše, zdarma a v reálném čase prezentovat svoje názory a sdílet v podstatě jakýkoliv obsah s kýmkoliv na světě. Uživatelé mohou neomezeně aktualizovat svoje statusy, posílat soukromé nebo skupinové zprávy, vytvářet a propagovat události, sdílet fotky, odkazy i videa, nebo komentovat a „likovat“ sdílený obsah ostatních uživatelů. Tyto a mnohé další funkce přispívají k tomu, že uživatelé vytvářejí každý den neuvěřitelné množství obsahu. Každou minutu je na Facebooku sdíleno zhruba 293 000 statusů, 510 000 komentářů a 136 000 fotografií;¹⁰ na YouTube lidé nahrají každou minutu až 500 hodin nových videí¹¹ a na Twitteru se sdílí zhruba 347 000 „tweetů“ za minutu.¹² Vzhledem k takovému množství obsahu generovaného třetími osobami se však pro sociální sítě stává v podstatě nemožné udržet kontrolu nad tím, jaký obsah se na jejich platformě sdílí, popřípadě kdo takový obsah generuje. To může v praxi způsobovat nemalé problémy, jelikož právě tato neschopnost představuje dobrý předpoklad pro snadné šíření nelegálního obsahu.¹³

⁹ Zejména v českém právním prostředí je odborná debata o právních aspektech sociálních sítí na samém počátku, což dokazuje i malý počet odborných publikací, které se této problematice přímo věnují.

¹⁰ The Top 20 Valuable Facebook Statistics – Updated August 2017. *Zephoria Digital Marketing* [online]. USA: Zephoria, 2017 [cit. 2017-09-08]. Dostupné z: <https://zephoria.com/top-15-valuable-facebook-statistics/> nebo Facebook Reports Second Quarter 2017 Results. *Facebook* [online]. USA: Facebook, 2017 [cit. 2017-09-08]. Dostupné z: <https://investor.fb.com/investor-news/press-release-details/2017/Facebook-Reports-Second-Quarter-2017-Results/default.aspx>

¹¹ 500 Hours of Video Uploaded to YouTube Every Minute [forecast]. *TubularInsights* [online]. USA: TUBULARINSIGHTS & TUBULARLABS, 2015 [cit. 2017-09-08]. Dostupné z: <http://tubularinsights.com/hours-minute-uploaded-youtube/>

¹² OMER, Corey. Intermediary Liability for Harmful Speech: Lessons from Abroad. *Harvard Journal of Law & Technology*, 2014, roč. 28, č. 1, s. 294.

1.2 FACEBOOK, TWITTER, YOUTUBE A DALŠÍ PLATFORMY – GARANTI SVOBODNÉHO PROJEVU?

Většina sociálních sítí se veřejně hlásí k ideálům otevřenosti a transparentnosti. Facebook například sám sebe identifikuje jako komunitu, která si klade za cíl umožnit lidem sdílení, a tak vytvořit otevřenější a propojenější svět.¹⁴ Twitter se podobně zavazuje k „otevřené výměně informací“¹⁵, přičemž samotný výkonný ředitel Twitteru připodobňuje tuto platformu ke „globálním náměstím.“¹⁶ YouTube pak přímo deklaruje „svobodu projevu, informací, příležitostí a sounáležitosti.“¹⁷ Je dobře, že se sociální sítě veřejně hlásí k demokratickému vnímání svobodného projevu, ale na druhou stranu nelze tyto deklarace přijímat jako konečnou garanci toho, že sociální sítě budou tvořit svobodná a otevřená novodobá fóra, kde budou moc jejich uživatelé beze strachu sdílet svoje myšlenky a názory.

V teorii se nejčastěji uvádí tři základní koncepce funkce svobody slova v moderní společnosti: 1) svoboda projevu jako hledání pravdy na „volném trhu myšlenek“ (argument pravdy), 2) svoboda projevu jako prostředek seberealizace a autonomie jednotlivce (argument seberealizace), a 3) svoboda projevu jako prostředek participace na věcech veřejných a formování poli-

¹³ K problematice odpovědnosti za šíření nelegálního obsahu viz část třetí článku. Dále také např. článek o potírání nelegálního obsahu na platformě Youtube, který ukazuje faktickou nemožnost odstranění závadného obsahu kvůli svému obrovskému rozsahu. Tisková mluvčí potvrdila, že odstranili už přibližně 50 000 videí džihádistického náboráře al-Awlakiho, který už je šest let po smrti, ale přesto se jeho videa neustále šíří právě díky existenci rozsáhlého a snadno dostupného digitálního dědictví jeho „kázání“. Zdroj: LOMAS, Natasha. YouTube is now taking down more videos of known extremists — in major policy change. *TechCrunch* [online]. USA: TechCrunch 2013-2017 [cit. 2017-11-22]. Dostupné z: <https://techcrunch.com/2017/11/14/in-major-policy-change-youtube-is-now-taking-down-more-videos-of-known-extremists/>

¹⁴ Viz Zásady komunity. *Facebook* [online]. USA: Facebook, 2017 [cit. 2017-09-08]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/communitystandards>

¹⁵ Údaje o společnosti. *Twitter* [online]. USA: Twitter, 2017 [cit. 2017-09-08]. Dostupné z: <https://about.twitter.com/company>

¹⁶ AMMORI, Marvin. The New New York Times: Free Speech Lawyering in the Age of Google and Twitter. *Harvard Law Review*, 2014, roč. 127, č. 8, s. 2260.

¹⁷ Zároveň tyto pojmy nelze chápat jako správně užití právní termíny – soudě přinejmenším dle dvou posledních zmíněných kategorií, i definic, které k jednotlivým svobodám YouTube poskytuje na svém webu. Viz: About YouTube. *YouTube* [online]. USA: Youtube, 2017 [cit. 2017-09-08]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/intl/en-GB/yt/about/>

tické vůle (argument demokracie).¹⁸ Sociální sítě jistě ve své ideální podobě představují novodobé prostory, kde lze všechny tyto funkce svobody slova realizovat, a svými nástroji je *de facto* podporují. Svobodný projev je obecně uznáván jako jedno z nejdůležitějších základních práv každého jedince v demokratické společnosti, přičemž ochrana právě tohoto práva je pro rozvoj demokratické společnosti naprosto zásadní: je tomu tak proto, že svobodný projev, jako výsostné politické právo, vystupuje do popředí nejčastěji jako subjektivní základní právo. To plní svou negativní funkci – chrání před zásahy ze strany veřejné moci (státu), byť k nim dojde zprostředkovaně.¹⁹ A jelikož ve virtuálním světě rozhodují namísto jednotlivých států o přístupu k ochraně a regulaci projevů zejména sociální sítě samotné, je nutné klást si otázku, jaké povinnosti a omezení pro tyto platformy z negativní funkce svobody projevu plynou. Rozhodnutí poskytovatelů totiž může zásadně ovlivnit směřování svobodného projevu i ostatních lidských práv v online prostoru jak škodlivým, tak i prospěšným způsobem.²⁰

S jistou nadsázkou lze říci, že právní zástupci Facebooku, YouTube či Twitteru, kteří tvoří jednotlivé „free speech“ strategie těchto soukromých společností, mají v rukou, co se svobody projevu týče, mnohem větší moc než soudci Nejvyššího soudu USA.²¹ Vzhledem k tomu, že v kapitalistické společnosti vlastní soukromé společnosti většinu tzv. internetové infrastruktury, je pro státy velmi obtížné, ne-li přímo nemožné, internetové projevy efektivním způsobem regulovat. Je tomu tak především z toho důvodu, že prvky projevů (zejména na sociálních sítích) často přesahují jurisdikce jednotlivých států.²² Soukromé společnosti ale působí nadnárodně, tudíž je pro ně regulace a ochrana projevů o poznání snazší. Sociální sítě jsou v tomto ohledu ještě mocnější než ostatní nadnárodní korporace, protože

¹⁸ K tomu např.: MOLEK, P. *Politická práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 31-39.

¹⁹ WAGNEROVÁ, Eliška, Vojtěch ŠIMÍČEK a kol. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012, s. 427.

²⁰ KAYE, David. *Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression (A/HRC/35/22)*. United Nations, Human Rights Council, 30. 3. 2017, s. 14, bod 47.

²¹ AMMORI, Marvin. *The New New York Times: Free Speech Lawyering in the Age of Google and Twitter*. *Harvard Law Review*, 2014, roč. 127, č. 8, s. 2261.

²² Blíže viz podkapitola 1.4.

mírou, kterou zasahají do životů, obchodních a rodinných vztahů a ostatních aspektů života svých uživatelů, spíše připomínají státní útvary samotné.²³

I to je jeden z důvodů²⁴, proč se státy uchylují ke spolupráci se sociálními sítěmi, nebo se naopak snaží jejich politiku svobody projevu ovlivnit přímou regulací odpovědnosti poskytovatelů (tj. sociálních sítí).²⁵ Jack M. Balkin tuto strategii identifikuje jako tzv. *regulaci nové školy*. Jestliže regulace „staré školy“ se dle něj zaměřovala primárně na samotné občany, veřejné prostory a predigitální technologie masové distribuce (knihy, noviny atd.), regulace „nové školy“ se zaměřuje zejména na internetové poskytovatele (včetně sociálních sítí) a často upřednostňuje regulaci *ex ante* před regulací *ex post*.²⁶

Pokud přijmeme tezi, že soukromé společnosti se v této době ocitají namísto státu v roli tzv. strážce, je nutné apelovat stejně jako u státní moci na transparentnost konkrétních postupů při omezování projevů právě těmito společnostmi. Zatímco totiž u omezování svobodného projevu státní mocí existuje rozsáhlá kontrola širokou veřejností i soudy včetně jasně stanoveného procesu rozhodování, představuje regulace svobody projevu sociálními sítěmi potenciálně větší hrozbu pro demokratickou společnost, jelikož omezování práva na svobodný projev může v této rovině probíhat skrytě, sofistikovane²⁷ a veřejností nekontrolovaně (i nekontrolovatelně). Nutnost transparentnosti a zavedení systému „brzd a rovnovah“ je tedy

²³ CHANDER, Anupam. Facebooksitan. *North Carolina Law Review*, 2012, roč. 90, č. 5, s. 1815.

²⁴ Více viz podkapitola 2.1 Právní povaha sociálních sítí.

²⁵ BALKIN, Jack. Old-School/New-School Speech Regulation. *Harvard Law Review*, 2014, roč. 127, č. 8, s. 2298.

²⁶ Ibid, s. 2306.

²⁷ Podobně varuje McGoldrick, když uvádí:

„There is some evidence that SNS users do value privacy but more with respect to social privacy the use made of their information, rather than institutional privacy. While people are often concerned about privacy in the abstract, they seem less concerned about privacy in practice.“

In: MCGOLDRICK, Dominic. The Limits of Freedom of Expression on Facebook and Social Networking Sites: a UK Perspective. *Human Rights Law Review*, 2013, roč. 13, č. 1, s. 128.

zřejmá.²⁸ Dokonce i v případech, kdy státy na společnosti uvalují různé druhy povinností, by společnosti měly vždy přinejmenším zveřejnit, k jakému postupu došlo a na základě jakého uvážení či regulace. Rostoucí počet případů dotýkající se efektivitu transparentního fungování a vyvážení vzájemných práv by pak měly společnosti konzultovat nejenom se státy, ale také s občanskou společností a dalšími společnostmi z byznysu.²⁹ Navíc ani případy zákonem stanovených pravidel nemusí vést k jedinému řešení napříč různými společnostmi.³⁰

1.3 REÁLNÁ HROZBA CENZURY³¹

Právo sociálních sítí omezovat ústavně nechráněné projevy převážně nevzbuzuje větší rozepře. Pokud je například na Facebooku sdílen obrázek vyobrazující dětskou pornografii, nikdo nemá větších námitek proti obecnému právu Facebooku takový obrázek odstranit či dokonce zablokovat a smazat celý uživatelský profil.³² Avšak existuje i počet případů, kdy sociální sítě omezily ústavou chráněné projevy, které by za běžných okolností stát neměl právo žádným způsobem omezit.

Známý je případ fitness bloggerky Marii Kang, která na svůj facebookový profil přidala fotografii sebe a svých třech synů. Maria Kang byla na fotce spoře oděná do sportovního oblečení, přičemž k fotce přidala komentář „Jaká je vaše výmluva?“³³. Tímto příspěvkem chtěla dle svých slov obhájit zdravý životní styl, podle mnohých však představovala tato fotka

²⁸ ADLER, Julie. The Public's Burden in a Digital Age: Pressures on Intermediaries and the Privatization of Internet Censorship. *Journal of Law and Policy*, 2011, roč. 20, č. 1, s. 265.

²⁹ KAYE, David. *Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression* (A/HRC/35/22). United Nations, Human Rights Council, 30. 3. 2017, str. 19, oddíl 5.

³⁰ HUSOVEC, Martin. *Accountable, Not Liable: Injunctions Against Intermediaries* [online]. TILEC Discussion Paper No. 2016-012, 2. 5. 2016, s. 16 [cit. 2017-09-26]. Dostupné z: <https://ssrn.com/abstract=2773768>

³¹ Vnímáme, že slovo „cenzura“ může mít specifický význam s ohledem na český jazykový a právní výklad tohoto slova. V tomto článku jej obecně používáme v širším smyslu slova „censorship“ z anglického originálu, který se neomezuje pouze na cenzuru přímo ze strany státní moci.

³² PARK, Kevin. Facebook Used Takedown and It Was Super Effective; Finding a Framework for Protecting User Rights of Expression on Social Networking Sites. *New York University Annual Survey of American Law*, 2013, roč. 68, č. 4, s. 899-900.

nenávistný projev směřující vůči obézním a líným lidem. Facebook na danou situaci reagoval tak, že předmětnou fotku odstranil a zablokoval uživatelský profil na dva dny.³⁴ Jiným kontroverzním příkladem mohou být rovněž fotky vyobrazující kojící matky³⁵ či fotky zobrazující nahotu, které by v určitých jurisdikcích měly být chráněny právem na svobodný projev.³⁶

Podobných problematických otázek existuje bezpočet: lze si představit případy, kdy sociální sítě neposkytnou speciální ochranu politickým projevům, nebo kdy špatně posoudí porušení autorských práv či ochranných známek. Zejména nezákonné omezování politických projevů, volebních projevů a projevů, které jsou součástí politických kampaní, může představovat velké potenciální riziko pro demokratické hodnoty a formování politické vůle zvláště vzhledem k narůstající oblibě a dosahu sociálních sítí, majících vzrůstající vliv ve volebních procesech a rozhodování o politicky a společensky salientních tématech. Kupříkladu Nejvyšší soud USA se v případě *SBA List*³⁷ musel vypořádat s otázkou cenzury ze strany soukromé společnosti, která odmítla poskytnout billboardovou plochu neziskové organizaci – ta chtěla zveřejnit kritický text napadající kandidujícího kongresmana. S ohledem na hrozbu žaloby se však billboardová společnost rozhodla kontroverzní plakát vůbec nezveřejnit.³⁸ Podobný příklad si lze představit i v kontextu sociálních sítí s ohledem na to, že se politické kampaně na tyto platformy z části přesunuly. Problémy v posuzování sporných projevů jsou zapříčiněny zejména jednotlivými odlišnostmi

³³ Viz KANG, Maria. *No One Can Make you Feel Inferior without Your Consent* [online]. Maria Kang 2013 [cit. 2017-06-28]. Dostupné z: <http://www.mariakang.com/2013/10/21/no-one-can-make-you-feel-inferior-without-your-consent/>

³⁴ TUSSEY, Deborah. Facebook: The New Town Square. *Southwestern Law Review*, 2014, roč. 44, č. 2, s. 394-395.

³⁵ PARK, Kevin. Facebook Used Takedown and It Was Super Effective; Finding a Framework for Protecting User Rights of Expression on Social Networking Sites. *New York University Annual Survey of American Law*, 2013, roč. 68, č. 4, s. 912.

³⁶ HEINS, Marjorie. The Brave New World of Social Media Censorship. *Harvard Law Review Forum*, 2014, roč. 127, s. 326.

³⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Susan B. Anthony List v. Driehaus* ze dne 16. 6. 2014, 134 S.Ct. 2334 (2014).

³⁸ Blíže k této problematice viz SADEGHI, Samuel. Election Speech and Collateral Censorship at the Slightest Whiff of Legal Trouble. *UCLA Law Review*, 2016, roč. 63, č. 5, 1472-1505.

mezi právními jurisdikcemi i tím, že o zákonnosti či nezákonnosti nerozhodují soudci ani právníci, ale anonymní cenzori pracující (či externě najatí³⁹) pro sociální sítě. Přičemž pravidla omezování se řídí především interními kodexy společností, která se mohou kdykoli měnit.

Z výše uvedených příkladů lze usoudit, že hrozba cenzury na sociálních sítích je v praxi naprosto reálná. Někdo by mohl argumentovat, že pokud by cenzura ze strany sociálních sítí byla opravdu tak silná, jejich uživatelé by je jednoduše přestali používat. Takový názor je však nutné odmítnout, jelikož premisa k tomu, aby uživatelé mohli reálně zvážit míru omezování jejich projevů, je primárně jejich informovanost. Jelikož transparentnost v praktikách sociálních sítí chybí, uživatelé v podstatě ani nemohou vědět, jakým způsobem je s jejich projevy zacházeno. Abychom dobře mohli posoudit vhodné řešení problematiky nezákonného omezování svobody projevu, je nutné nejprve pečlivě identifikovat motivace sociálních sítí k jejímu omezování.

1.4 PROČ SE SOCIÁLNÍ SÍTĚ UCHYLJÍ K PODRUŽNÉ CENZUŘE?

Za vnější zdroj působící na sociální sítě lze považovat zejména činnost států. Hlavním důvodem, proč jednotlivé státy k nátlaku na sociální sítě přistupují, je fakt, že samotné státní jurisdikce jsou na mnohé projevy – byť by podle zákona v jiných učiněných formách byly postižitelné – v současnosti krátké. Ačkoliv mají státy svrchovanou moc nad svým územím, existuje obdoba území mimo jejich hranice, tj. virtuální prostor, kde nejvíce záleží na slovu velkých nadnárodních korporací. Stále totiž neexistuje jasná a aplikovatelná mezinárodní dohoda či jiné vyhovující řešení napříč státy, které by vzájemné vymáhání práv a povinností státní mocí na internetu efektivně regulovaly.⁴⁰

Vhodný příklad faktické převahy soukromých aktérů představuje případ vymáhání rozsudku směřujícího proti internetovému subjektu se sídlem

³⁹ KRAUSE, Till and GRASSEGER, Hannes. Inside Facebook. *Süddeutsche Zeitung* [online]. Süddeutsche Zeitung 2016 [cit. 2017-08-28]. Dostupné z: <http://international.sueddeutsche.de/post/154513473995/inside-facebook>

⁴⁰ K tomu také např.: SVANTESSON, Dan. *Private International Law and the Internet*. 2. Vydání. Nizozemsko: Kluwer Law International, 2012, s. 49-50.

v jiné zemi než v zemi vydání rozsudku. Ve Francii byl vydán rozsudek směřující proti společnosti Yahoo!⁴¹ s příkazem, aby zamezila provozování svých některých internetových stránek, kde se v tzv. chatovacích místnostech objevily výroky popírající zločiny holocaustu a na aukční webové stránce prodej nacistické výzbroje. Nicméně společnost Yahoo! se odmítla rozsudku podřídit a případ předložila americkým soudům k přezkumu vykonatelnosti rozsudku. Soud v USA případ ovšem zhodnotil nejenom po formální, ale i obsahové stránce, přičemž došel k závěru, že původní francouzské rozhodnutí nepřipustně omezuje svobodu projevu společnosti Yahoo! na základě prvního dodatku Ústavy Spojených států. Soudní rozhodnutí vydané francouzskými soudy pak označil za nevykonatelné.⁴²

Případy demonstrující omezenou akceschopnost jednotlivých států ale najdeme také v českém právním prostředí. V jednom z případů se žalobce Ivo Rittig domáhal odstranění záznamu tiskové konference ze serveru YouTube. Nejprve obecné soudy žalobě vyhověly, následně však došlo ke změně umístění záznamu v rámci serveru YouTube jinam a stěžovatel se opětovně domáhal změny žalobního petitu co do znění hypertextového odkazu na záznam umístěný na serveru YouTube. Tuto změnu již Městský soud v Praze nepřipustil a žalobu zamítnul. Následnou Rittigovu stížnost Ústavní soud odmítl s tím, že vzhledem k neomezenému přesouvání obsahu na internetu může v tomto případě dojít k neomezenému počtu změn žalobních návrhů a protahování soudního sporu donekonečna.⁴³

Důvod procesu oslabování faktické státní moci v online prostoru vysvětluje Polčák upozorněním, že v oboru práva informačních a komunikačních technologií se zkrátka základní motiv pozitivistické metodologie projevuje neexistencí přímého vztahu mezi faktickou situací určité technologie a obsahem právních pravidel regulujících její užití. V online prostoru

⁴¹ Rozhodnutí Tribunal de Grande Instance de Paris ve věci LICRA et UEJF v. Yahoo! Inc. ze dne 20. 11. 2000, 00/05308.

⁴² 9th Circuit Reverses in Yahoo v. LICRA. *Tech Law Journal* [online]. USA: Tech Law Journal, 2004 [cit. 2017-09-08]. Dostupné z: <http://www.techlawjournal.com/topstories/2004/20040823.asp>

⁴³ Usnesení Ústavního soudu ze dne 9. 8. 2016, sp. zn. I. ÚS 936/16, body 3 a 12.

(např. u kyberbezpečnosti) nelze často pracovat s iusnaturalistickou metodologií, jelikož by došlo k popření základní premisy současné legitimacy práva – veřejného zájmu. Jak dodává, „*iusnaturalistické pojetí totiž přisuzuje možnost definovat obsah právních pravidel subjektům majícím pod kontrolou technické parametry příslušných součástí informační sítě, z nichž většinou jde o soukromoprávní korporace.*“⁴⁴ Za nevhodné se mu tedy jeví metodologie naturalistická i ryze pozitivistická. Z druhé jmenované ale vychází metoda realistická, kterou pro potřeby práva informačních a komunikačních technologií Polčák vyzdvihuje. Ta počítá jen s takovými povinnostmi, které mohou povinné subjekty reálně splnit bez nadměrné (či přímo absurdní) zátěže.⁴⁵ Zároveň i soudní rozhodnutí je založeno na předpokladu reálné, a nikoliv ideální, společenské, technické a ekonomické situace. Vylučovací metodou vybraná metodologie by však neměla sklouznout k ustupování od důsledné aplikace práva.⁴⁶

Kvůli své omezené schopnosti regulovat a efektivně vymáhat právo se státy⁴⁷ často snaží uvalit na soukromé společnosti odpovědnost za šíření ne-

⁴⁴ POLČÁK, Radim, HARAŠTA, Jakub a STUPKA, Václav. *Právní problémy kybernetické bezpečnosti*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2016, s. 10-11.

⁴⁵ Tento přístup opakovaně aplikoval také Soudní dvůr Evropské unie, např. v rozsudcích ve věci Scarlet Extended SA v Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL (SABAM), [2011] EUECJ C-70/10 nebo ve věci Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA (SABAM) v Netlog, NV [2012] 2 CMLR 18, C-360/10.

⁴⁶ POLČÁK, Radim, HARAŠTA, Jakub a STUPKA, Václav. *Právní problémy kybernetické bezpečnosti*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2016, s. 11-12.

⁴⁷ Např. Německo. Viz: FLOYD, Rita. Parallels with the hate speech debate: the pros and cons of criminalising harmful securitising requests. *Review of International Studies* [online]. 2017, 1-21 [cit. 2017-08-22]. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/journals/review-of-international-studies> nebo TOOR, Amar. Germany passes controversial law to fine Facebook over hate speech. *The Verge* [online]. Vox Media, 2017 [cit. 2017-09-08]. Dostupné z: <https://www.theverge.com/2017/6/30/15898386/germany-facebook-hate-speech-law-passed> Francie viz: Décret n° 2015-125 du 5 février 2015 relatif au blocage des sites provoquant à des actes de terrorisme ou en faisant l'apologie et des sites diffusant des images et représentations de mineurs à caractère pornographique. *Legifrance* [online]. Francie: Legifrance, 2015 [cit. 2017-09-08]. Dostupné z: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000030195477&categorieLien=id>

Estonsko viz: EHRLICH, S.A. Could the Estonian Ban on Hate Speech Interpreted in a More Efficient Way?. In: Elósegui M., Hermida C. (eds.). *Racial Justice, Policies and Courts' Legal Reasoning in Europe. Ius Gentium: Comparative Perspectives on Law and Justice*, 2017, vol. 60, Springer.

legálního obsahu, což může radikálně změnit chování soukromých internetových poskytovatelů služeb, jako jsou právě sociální sítě.⁴⁸ Tato situace, kdy stát hrozí odpovědností soukromému subjektu A (sociální síti) za projevy jiného soukromého subjektu B (uživatele), přičemž A má možnost blokovat, cenzurovat nebo jinak ovládat projevy strany B, může vést k tomu, že soukromý subjekt A bude blokovat subjekt B, nebo že subjekt B nebude podporovat subjekt A právě z důvodu hrozby cenzury. Tento fenomén lze nazvat jako fenomén *podružné cenzury*.⁴⁹ Státy mohou k podružné cenzuře přistupovat z různých důvodů – ve hře mohou být ideologické důvody autoritářských režimů,⁵⁰ nebo snaha prosazovat svoji regulaci k různým typům projevů, případně zájmy čistě ekonomické.⁵¹ Pro soukromé společnosti pak cenzura může být nejbezpečnějším způsobem, jak právní regulaci jednotlivých států vyhovět.⁵²

K cenzuře se soukromé společnosti nicméně uchylují v některých případech také z vlastních pohnutek. Sociální sítě chtějí zachovávat přátelskou atmosféru svého prostředí za účelem získání a udržení si co největšího počtu uživatelů s vidinou co největšího zisku. Mohou se tak rozhodnout cenzurovat obsah, který by nastavené prostředí narušoval (např. hate speech, pornografie, šikana, násilí, nahota) a uživatele odrazoval od využívání jejich služeb.⁵³ Potenciálně se však mohou rozhodnout omezovat projevy

K návrhům EU viz níže v tomto článku, nebo také: STALLA-BOURDILLON, Sophie et al. *Open Letter to the European Commission – On the Importance of Preserving the Consistency and Integrity of the EU Acquis Relating to Content Monitoring within the Information Society* [online]. 30. září 2016 [cit. 2017-08-22]. Dostupné z: <https://ssrn.com/abstract=2850483>

⁴⁸ KAMINSKI, Margot. Positive Proposals for Treatment of Online Intermediaries. *American University International Law Review*, 2012, roč. 28, č. 1, s. 205.

⁴⁹ BALKIN, Jack M. The Future of Free Expression in a Digital Age. *Pepperdine Law Review*, 2009, roč. 36, č. 2, s. 435.

⁵⁰ Jako příklad lze uvést přístup Číny k sociálním sítím. Viz JACKSON, Benjamin F. Censorship and Freedom of Expression in the Age of Facebook. *New Mexico Law Review*, 2014, roč. 44, č. 1, s. 127-129.

⁵¹ Pro státy je mnohem výhodnější přistupovat k omezování projevů prostřednictvím soukromých společností.

⁵² KAYE, David. *Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression (A/HRC/35/22)*. United Nations, Human Rights Council, 30. 3. 2017, s. 14, bod 49.

svých uživatelů i kvůli politickému světonázoru nebo zamezení kritiky na vlastní činnost platformy.

Nemalý nátlak na sociální sítě vytvářejí rovněž zadavatelé reklamy, kteří volají po větší regulaci online obsahu. Typickým příkladem může být nedávný problém online služby YouTube, která se snaží zároveň vyjít vstříc požadavkům na zachování co největšího množství uživatelů nahraného obsahu, tak i velkým zadavatelům reklamy, kteří se bouří v případech, kdy se jejich reklama objeví u nevhodného (rasistického, sexuálního, násilného...) videoobsahu, a masivně stahují – či reálně spíše dočasně pozastavují – svou reklamu z tohoto portálu.⁵⁴

Mezinárodní společnosti provozující online služby se tak fakticky dostávají do pozice, v níž samy nastavují pravidla bez ohledu na právní regulaci jednotlivých států, respektive využívají mezer, které jim chybějící mezinárodní úmluvy – jako zastřešující deštník nad online prostorem – umožňují. Otázka tedy zní: v případě, že národní státy mají cenzuru v jakékoli podobě zakázanou či zákonem velmi úzce limitovanou, neměla by se stejná pravidla vztahovat rovněž také nadnárodní společnosti? V případě národních i mezinárodních sporů existují také neutrální rozhodčí (v podobě soudů a tribunálů), kteří spor řeší – neměli by tedy existovat také pro online prostor vzhledem ke specifikům tohoto prostředí?

2. SOCIÁLNÍ SÍTĚ A JEJICH UŽIVATELÉ

2.1 PRÁVNÍ POVAHA SOCIÁLNÍCH SÍTÍ

Z pohledu práva informačních technologií sociální sítě patří mezi definiční autority, které jsou zprostředkovatelem interakce mezi různými subjekty a dle pozitivního práva jsou také označovány za poskytovatele služeb informační společnosti (anglicky *Information Service Providers*, zkráceně *ISP*, nebo

⁵³ JACKSON, Benjamin F. Censorship and Freedom of Expression in the Age of Facebook. *New Mexico Law Review*, 2014, roč. 44, č. 1, s. 129-131.

⁵⁴ LOMAS, Natasha. After YouTube boycott, Google pulls ads from more types of offensive content. *TechCrunch* [online]. USA: TechCrunch 2013-2017 [cit. 2017-04-25]. Dostupné z: <https://techcrunch.com/2017/03/21/after-youtube-boycott-google-pulls-ads-from-more-types-of-offensive-content/>

také *Information Intermediaries*).⁵⁵ Dle Polčáka je „za ISP možné považovat subjekt, který, stručně řečeno, obstarává jiným možnost komunikovat v rámci informační sítě, případně který sám jako službu vytváří, zpracovává nebo šíří informace v elektronické formě,⁵⁶ přičemž při řešení otázky, zda sociální síť může být považována za poskytovatele služeb informační společnosti, je nutno zaměřit se na tři kritéria:⁵⁷ 1) sociální sítě poskytují služby pro jiného; 2) podstata nabízených služeb spočívá v elektronicky komunikované informaci a 3) služba je poskytována individuálně, tzn. že uživatel službu konzumuje vlastní aktivitou a služba je poskytována za jeho přímého přičinění (tvořením obsahu na sociálních sítích). Sociální sítě sice mají specifickou povahu, ale obecně je rovněž lze podřadit pod ISP třetího typu, tzv. hosting.⁵⁸ Sociální sítě totiž nepublikují svůj vlastní obsah, ale spíše umožňují svým uživatelům sdílet jejich obsah s ostatními uživateli a přímo s nimi komunikovat.⁵⁹

Jak ve svém rozhodnutí zdůraznil Ústavní soud, povaha sociální sítě Facebook není ryze soukromá či veřejná⁶⁰, přičemž tyto závěry uvedené v odůvodnění by se obecně daly vztáhnout i na ostatní sociální sítě. Dle soudu „záleží na konkrétních uživateli, jakým způsobem si míru soukromí na svém

⁵⁵ Viz znění § 2 zákona č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti:

„Službou informační společnosti jakákoliv služba poskytovaná elektronickými prostředky na individuální žádost uživatele podanou elektronickými prostředky, poskytovaná zpravidla za úplatu; služba je poskytnuta elektronickými prostředky, pokud je odeslána prostřednictvím sítě elektronických komunikací a vyzvednuta uživatelem z elektronického zařízení pro ukládání dat.“

Samotný pojem „poskytovatel služeb informační společnosti“ byl zaveden směrnicí EU č. 2000/31/ES, o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu (známá též jako E-Commerce Directive).

⁵⁶ POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012, kap. 6.

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ HUSOVEC, Martin. *ZODPOVEDNOST NA INTERNETE podľa českého a slovenského práva* [online]. Praha: CZ.NIC, z. s. p. o., 2014 [cit. 2017-08-22]. Dostupné z: https://knihy.nic.cz/files/edice/zodpovednost_na_internete.pdf. s. 104–105.

⁵⁹ KLEINSCHMIDT, Broder. An International Comparison of ISP's Liabilities for Unlawful Third Party Content. *International Journal of Law and Information Technology*, 2010, roč. 18, č. 4, s. 333-334.

⁶⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 10. 2014, sp. zn. III. ÚS 3844/13, odst. 39.

profilu, případně přímo u jednotlivých příspěvků, nastaví.“⁶¹ Obdobně záleží také na tom, které funkce a jak konkrétní uživatel využije: „Teoreticky může uživatel prostřednictvím této sítě komunikovat pouze s jediným dalším uživatelem, a to aniž by tuto komunikaci mohli vidět či do ní zasahovat ostatní uživatelé. Taková komunikace by pak jistě mohla být považována za ryze soukromou, byť uskutečněnou prostřednictvím sociální sítě využívané miliardou uživatelů.“⁶² Naopak například veřejně přístupný uživatelský profil na sociální síti, stejně jako jiné obecně přístupné internetové stránky, přirovnal Ústavní soud k masovému komunikačnímu prostředku s tím souvisejícími následky.⁶³

Otázka povahy sociálních sítí je přitom při zvažování problematiky podružné cenzury zcela zásadní. Jak již bylo řečeno výše, základní lidská práva uživatelů (zejména svoboda projevu) primárně působí vertikálně vůči veřejné moci. Nicméně základní práva mohou rovněž působit horizontálně v soukromoprávním vztahu mezi jednotlivci, přičemž lze rozlišovat mezi přímým a nepřímým horizontálním účinkem.⁶⁴ Přímé působení svobody projevu v kontextu sociálních sítí podporují někteří američtí autoři, kteří zdůrazňují, že sociální sítě podobně jako městská náměstí plní veřejnou funkci tím, že představují otevřené prostory pro aktivity nejrůznějšího druhu.^{65,66} Často je pak uváděna paralela s případem *Marsh v. Alabama*, kde Nejvyšší soud USA stanovil, že ústavní povinnosti tradičně a výlučně

⁶¹ Ibid.

⁶² Ibid.

⁶³ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 6. 2015, sp. zn. I.ÚS 3018/14, odst. 76.

⁶⁴ KOSAŘ, David, VYHNÁNEK, Ladislav a kol. *Ústavní právo: casebook*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 160.

⁶⁵ TUSSEY, Deborah. Facebook: The New Town Square. *Southwestern Law Review*, 2014, roč. 44, č. 2, s. 395.

⁶⁶ Zajímavého rozhodnutí se jistě dočkáme i v případě skupiny uživatelů Twitteru, kteří se rozhodli v červenci 2017 zažalovat prezidenta USA Donalda Trumpa za blokaci jejich účtů na jeho osobním twitterovém účtu. Blokaci na Twitteru srovnávají s bráněním lidem u vstupních dveří na setkání městské rady. Zdroj: HANIAKOVÁ, Tereza. Může prezident blokovat vlastní občany? Uživatelé Twitteru žalují Donalda Trumpa. *Lidovky.cz* [online]. MAFRA 2017 [cit. 2017-09-08]. Dostupné z: http://byznys.lidovky.cz/uzivatele-twitteru-zaluji-donalda-trumpa-zablokoval-je-pro-jejich-kriticke-komentare-gqs-/media.aspx?c=A170712_163620_ln-media_teh

uložené státu lze za určitých okolností přenést i na soukromoprávní subjekty.⁶⁷

Český Ústavní soud v minulosti přijal doktrínu nepřímého horizontálního účinku jako „prozařování“ základních práv do případů, v nichž základní práva působí pouze zprostředkovaně skrze jednotlivé normy, a nejsou přímo vykonatelná. Základní práva jsou tedy vnímána spíše jako určité hodnoty a principy, které mají sloužit k interpretaci podústavního práva. Tak je tomu podle něj ve vztazích, které nejsou založeny na poměru nadřízenosti a podřízenosti. Legitimní očekávání jako základní právo pak ale nepůsobí horizontálně, tedy přímo mezi účastníky soukromého vztahu, nýbrž ve vztahu ke státu.⁶⁸ To plyne také z evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, která obsahuje pozitivní závazek smluvních států chránit garantovaná práva jejich nositelům i před zásahy ze strany jiných jednotlivců a soukromých osob v rámci nepřímého horizontálního působení práv.⁶⁹

Z výše uvedených teorií vyplývá, že na sociální sítě se nepřímo vztahují povinnosti primárně určené státům. To by měly vzít v úvahu jak soudy při rozhodování jednotlivých kauz, tak zákonodárci, kteří by měli nastavit zákonné podmínky pro regulaci sociálních sítí tak, aby byla co nejvíce respektována práva všech dotčených subjektů. Legitimní očekávání uživatelů by totiž primárně nemělo směřovat vůči sociálním sítím jakožto soukromým subjektům, ale vůči státům. I přesto, že státy s regulací internetového

⁶⁷ V daném případě společnost Gulf Building Corporation vytvořila a vlastnila město Chickasaw v Alabamě. Stěžovatelka, která byla jehovistkou, byla zatčena poté, co nedbala výzvy korporace, aby ve městě přestala distribuovat nábožensky založené materiály. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že v daném případě soukromá společnost Gulf plnila veřejnou funkci, tudíž nebyla oprávněna zasáhnout do stěžovatelčina práva na svobodný projev chráněný prvním dodatkem Ústavy Spojených států. Viz JACKSON, Benjamin F. *Censorship and Freedom of Expression in the Age of Facebook*. *New Mexico Law Review*, 2014, roč. 44, č. 1, s. 143-145.

⁶⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 14. 7. 2004, sp. zn. I. ÚS 185/04, odůvodnění - část II a III. Obdobně také: Nález Ústavního soudu ze dne 24. 9. 1998, sp. zn. III. ÚS 139/98, nález Ústavního soudu ze dne 21. 12. 1993, sp. zn. Pl. ÚS 19/93 (k principu materiálního právního státu), nález Ústavního soudu ze dne 5. 8. 2010, sp. zn. II. ÚS 3168/09 a další.

⁶⁹ IVIČIČ, Marek. *Horizontální působení základních práv a svobod* [online]. Brno, 2013, s. 132 [cit. 2017-08-22]. Disertační práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/41115/pravf_d/

prostředí mají jisté potíže, nesmí se zříkat jakékoliv snahy danou situaci změnit. Tím by totiž legitimní očekávání běžných uživatelů (svých občanů) porušovaly.

2.2 PRÁVNÍ VZTAH SOCIÁLNÍCH SÍTÍ A UŽIVATELE

Sociální sítě využívají pro definování svého právního vztahu s uživateli smluvní podmínky, které pro ně představují flexibilní nástroj, kterým lze jednoduše ovlivňovat i zásadní právní otázky daného vztahu. Této vlastnosti využívá například společnost Facebook, která při změně podmínek dá předem pouze na vědomí uživatelům, že užíváním jejich služeb po stanoveném datu souhlasí s aktualizovanými podmínkami užití.

Kromě faktu, že většina běžných uživatelů podmínky nečte (ačkoliv by to bylo doporučené), i ta menšina, která si podmínky prostuduje, nemá mnoho možností, jak si smluvní podmínky vyjednat jinak. Zatím se to podařilo jen na státní úrovni, a to pouze některým státům, jako je Německo.⁷⁰ Většina uživatelů přesto raději s podmínkami užívání implicitně souhlasí, přestože Facebook invazivně vstupuje do jejich soukromí, než aby službu přestala používat.⁷¹ Třetí možnost – vyjednat si podmínky skutečně smluvní – totiž *de facto* neexistuje. Absence možnosti fakticky ovlivnit obsah smluvních podmínek slabší stranou v tomto horizontálním vztahu „B2C“ znamená, že smluvní podmínky v tomto případě mají adhezní charakter. Jelikož smluvní podmínky mimo jiné zahrnují i další uživatelsky výrazně nevýhodné ujednání, jako je volba sudiště v Kalifornii či volba aplikovaného práva *lex fori*⁷², měla by se na ně vztahovat spotřebitelská ochra-

⁷⁰ Viz: <https://www.facebook.com/terms> a <https://www.facebook.com/terms/provisions/german/index.php>

V podmínkách užívání Facebooku (účinných ke dni 1. 7. 2017) v článku 16, bodu 3, jsou tak zahrnuta speciální ustanovení platná pouze pro uživatele v Německu. In: Prohlášení o právech a povinnostech. Facebook [online]. Facebook © 2017 [cit. 2017-08-20]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/terms>

⁷¹ GROTHAUS, Michael. *I Asked a Privacy Lawyer What Facebook's New Terms & Conditions Mean for You* [online]. © 2017 VICE Media LLC [cit. 2017-08-25]. Dostupné z: https://www.vice.com/en_uk/article/i-asked-a-lawyer-how-facebooks-new-terms-will-affect-my-online-life-183

⁷² Prohlášení o právech a povinnostech. Facebook [online]. Facebook © 2017, čl. 15 [cit. 2017-08-20]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/terms>

na.⁷³ To by mohlo vést k povinné aplikaci kogentních ochranných ustanovení práva země, v níž má uživatel obvyklé bydliště, či až k neplatnosti volby fóra.⁷⁴

V případě nespokojenosti pak má podle korporací uživatel obecně vždy možnost a) kontaktovat je pomocí nabízených nástrojů, b) přestat používat jejich službu. V obou případech se ale pro nadnárodní společnost neděje nic natolik zásadního, aby ji to donutilo její vnitřní mechanismy změnit. Změnu by teoreticky mohla vyvolat až masivní ignorance dané služby jejími uživateli (což s velkou pravděpodobností u služeb typu Google vyhledávače, YouTube videí či sociální sítě Facebook reálně v dohledné době nenastane v takové míře, aby se pro změnu jejich služeb vytvořil signifikantní nátlak), či výrazná nespokojenost ze strany zadavatelů reklamy (jako ve výše popsaném případě YouTube) nebo států a mezinárodních organizací. Právě státy totiž mohou svými normami napomoci tomu, aby se do kyberprostoru dostaly hodnoty a principy, které společnost ve svých právních rádech uznává. Vzhledem ke specifické povaze online prostředí je nicméně nalezení vhodného způsobu regulace složitou otázkou, se kterou se státy a mezinárodní organizace snaží různými způsoby vypořádat.⁷⁵ Mezinárodní či snad světová dohoda o vzájemném působení, vymahatelnosti či pomoci států v kyberprostoru, vztahující se k výše popsanému problému, se ovšem v současnosti zdá být v nedohlednu.

⁷³ WAUTERS, Ellen, LIEVENS, Eva a VALCKE, Peggy. Towards a better protection of social media users: a legal perspective on the terms of use of social networking sites. *International Journal of Law and Information Technology*, 2014, č. 22, s. 272-278.

⁷⁴ Na podmínky se vztahují v případě uživatele s obvyklým bydlištěm v EU příslušná speciální ustanovení spotřebitelské ochrany nařízení Řím I (ES/593/2008 ze dne 17. června 2008) a Brusel I bis (EU/1215/2012 ze dne 12. prosince 2012).

⁷⁵ Přístupy některých států viz pozn. pod čarou č. 39. Blíže viz také HUSOVEC, Martin. ZODPOVEDNOST NA INTERNETE podľa českého a slovenského práva [online]. Praha: CZ.NIC, z. s. p. o., 2014, s. 183–198 [cit. 2017-08-22]. Dostupné z: https://knihy.nic.cz/files/edice/zodpovednost_na_internete.pdf

2.3 PŘÍSTUP SOCIÁLNÍCH SÍTÍ KE KONKRÉTNÍM PROJEVŮM: POSTUP FACEBOOKU

Jednotlivé sociální sítě se snaží protiprávní chování regulovat různými způsoby. Určitým „trendem“ je rychlý vývoj smluvních podmínek napříč sociálními sítěmi i změny užívané praxe bez upozornění uživatelů. V rámci rozsahu článku se zaměříme na popis toho, jak se k možným porušením staví pouze jedna sociální síť – a to ta nejpoužívanější – Facebook.

Nejprve, co se týká práv k duševnímu vlastnictví, Facebook ve svých podmínkách stanovuje, že každý uživatel vlastní obsah a informace, které na Facebooku publikuje.⁷⁶ Toto prohlášení ovšem může být problematické s ohledem na fakt, že statusy uživatelů nebo jejich komentáře, často sestávající pouze z banálních slov či opakovaných frází, nemusí splnit podmínku jedinečnosti díla.⁷⁷

Vztah Facebooku k dílům uživatelů specifikuje Prohlášení o právech a povinnostech (dále jen „Prohlášení“), které stanoví nevýhradní, přenosnou, převoditelnou, celosvětovou bezúplatnou (royalty-free) licenci na použití veškerého obsahu podléhajícího duševnímu vlastnictví, který uživatel zveřejní na Facebook. Dokonce i v případech, kdy uživatel obsah následně smaže, zůstává dotčený obsah předmětem licenčního ujednání, dokud ho nesmažou také uživatelé, s nimiž byl původně sdílen.⁷⁸

Facebook si vyhrazuje právo odebrat zveřejněný obsah nebo informace na Facebooku, pokud se domnívá, že porušuje Prohlášení nebo jeho Zásady komunity (dále jen „Zásady“). V případech opakovaného porušování práv k duševnímu vlastnictví pak může až deaktivovat účet uživatele.⁷⁹ Jde přitom o kontroverzní mechanismus, který někteří označují za porušení základních práv uživatele, jako je jeho právo na svobodný projev nebo

⁷⁶ Prohlášení o právech a povinnostech. *Facebook* [online]. Facebook © 2017, čl. 7, bod 2 [cit. 2017-08-20]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/terms>

⁷⁷ TAN, Corinne Hui Yun. Terms of service on social media sites. *Media & Arts Law Review* [online]. 2014, 19, 2, 195 – 220. Dostupné z: <http://www.lexisnexis.com>

⁷⁸ Prohlášení o právech a povinnostech. *Facebook* [online]. Facebook © 2017, čl. 2, bod 1 [cit. 2017-08-20]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/terms>

⁷⁹ *Ibid.*, čl. 5 bod 2 a čl. 5, bod 5.

podnikání.⁸⁰ Facebook sice dodává, že k deaktivaci přistupuje až po „splnění patřičných podmínek“,⁸¹ nelze ovšem přesně zjistit, co do těchto podmínek spadá a jaká konkrétní kritéria musí být naplněna.

Přestože Facebook vyzývá uživatele, kteří se domnívají, že jejich práva k duševnímu vlastnictví byla porušena, aby nejprve kontaktovali domnělého rušitele práv, tato metoda (tj. nekoordinovaná diskuze s dalším uživatelem) není často úspěšná. Následně Facebook postupuje metodou notice-and-takedown. Poskytuje ale i další možnosti obrany proti domnělému zásahu: vyplnění online formuláře, kterým uživatel kontaktuje Facebook, popř. kontakt e-mailem nebo faxem. Splní-li náležitosti stanovené v Digital Millennium Copyright Act, může se následně uživatel – proti rozhodnutí Facebooku odstranit jeho obsah – odvolat (tzv. counter-notice). Není ovšem zřejmé, zda je tato možnost přístupná všem uživatelům sociální sítě napříč jurisdikcemi, vzhledem k odlišným přístupům jednotlivých jurisdikčních systémů.⁸²

Společnost Facebook kromě toho zavedla další automatická opatření, která mají zabránit nahrání obsahu porušujícího autorská práva. Využívá systém Audible Magic, který blokuje nahrávání audiovizuálního obsahu odpovídajícího již uloženým záznamům v databázi Audible Magic. V případě shody brání uživatelům, aby obsah zveřejnili, dokud neprokáží, že mají právo tak učinit.⁸³ Stejně tak Facebook používá svůj vlastní automatický nástroj k potírání nezákonného obsahu. Jeho Rights Manager systém pomáhá majitelům autorských práv „chránit a spravovat práva ke svým videím a doprovodnému audio na Facebooku.“⁸⁴ Umožňuje jim nahrát a udržovat referenční knihovnu videí, která chtějí monitorovat a chránit, nastavit pravidla

⁸⁰ Např. JACKSON, Benjamin F. Censorship and Freedom of Expression in the Age of Facebook. *New Mexico Law Review* [online]. 2014, 44(1), 121 [cit. 2017-08-20]. Dostupné z: <http://digitalrepository.unm.edu/nmlr/vol44/iss1/6>; nebo BALKIN, Jack M. Old-School/New-School Speech Regulation. *Harvard Law Review*, 2014, 127(8), s. 2296.

⁸¹ Prohlášení o právech a povinnostech. *Facebook* [online]. Facebook © 2017, čl. 5, bod 5 [cit. 2017-08-20]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/terms>

⁸² Obecně více k této problematice viz HAVLÍKOVÁ, Kateřina. *Neoprávněné užití autorských práv na internetu*. Praha, 2015. Univerzita Karlova, Právnická fakulta.

⁸³ Copyright Compliance - Service Compliance Automation for Media Sharing Platforms. *Audible Magic* [online]. Audible Magic 2017 [cit. 2017-08-25]. Dostupné z: <http://www.audiblemagic.com/compliance-service/#how-it-works>

pro užívání videí třetími stranami, identifikovat obsah porušující autorská práva včetně živých videí nebo poslat žádost o zastavení šíření. Zřejmá nevýhoda tohoto systému spočívá v tom, že může pracovat pouze s obsahem, který byl již dříve nahrán do referenční knihovny, a proto nedokáže efektivně chránit živé vysílání.

Co se týká dalších druhů projevů kromě ochrany duševního vlastnictví, Facebook je rozlišuje ve svých Zásadách komunity. Jde o široké a poněkud vágní kategorie, které se ne vždy nutně překrývají s právní terminologií či jednotlivými protiprávními činy, jak je známe z tuzemského právního řádu. Kategoriemi jsou: vážné fyzické ohrožení nebo přímá hrozba veřejnosti (kam spadají přímé výhrůžky, sebepoškozování, nebezpečné organizace, šikana a obtěžování, útoky na veřejně známé osobnosti, kriminální činnost, sexuální násilí a zneužívání, regulované zboží), podpora zdvořilého chování (nahota, nenávislné slovní projevy, násilí a realistické vyobrazení) a trvalé zabezpečení účtu a osobních informací (používání autentické identity, podvody a spam, účty zesnulých). Lze vidět, že Facebook si je vědom rozsahu možného používání i zneužívání své sítě, proto se mnoha témat, byť formulačně jen velmi obecně, dotýká. Navíc tvrdí, že kdykoli dojde k porušení těchto Zásad, podniká příslušné kroky. Podobně jako u práv duševního vlastnictví ovšem není zřejmé (a nikde transparentně popsáno), o jaké kroky přesně jde. Pomocné vodítko dává Facebook například ve vysvětlení, že může „požádat vlastníky stránek, aby spojili svá jména a Facebook profily se stránkou, která obsahuje krutý a necitlivý obsah, a to i když takový obsah neporušuje naše zásady.“⁸⁵ Jde ale o čistě arbitrární uvážení, popř. uvážení založené na vnitřních mechanismech, které nejsou nikde veřejně popsány. Jiným krokem ze strany Facebooku může být žádost pracovníků sociální sítě o vysvětlení, proč daný příspěvek zásady porušuje. Třetím krokem (ne nutně v následném pořadí) pak může být přehodnocení ze strany Face-

⁸⁴ How does Rights Manager help me protect my copyrights on Facebook?. *Facebook* [online]. Facebook © 2017 [cit. 2017-08-25]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/help/1824313947806360>

⁸⁵ Zásady komunity. *Facebook* [online]. Facebook © 2017, sekce Nahlášení zneužití [cit. 2017-08-22]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/communitystandards/#criminal-activity>

booku „na základě dalšího kontextu souvisejícího s konkrétními příspěvky nebo poté, co se na stránce či Facebook profilu objeví nový obsah,“⁸⁶ který porušuje jeho Zásady.

Zřejmá nahodilost hodnocení nahlášených příspěvků vyplývá nejenom z výše uvedených Zásad Facebooku, ale i z jeho prohlášení, že důsledky porušení se liší v závislosti na závažnosti porušení i na tom, jakou historii má daná osoba na Facebooku.⁸⁷ Na rozdíl od např. soudních rozhodnutí, která podléhají zásadě veřejnosti a transparentnosti, je zde možnost uvážení Facebooku neomezená a nekontrolovatelná. Vzhledem k právně nezávazné povaze Zásad komunity se pak nelze domáhat těchto pravidel u jiných, nezávislých orgánů, ani nelze očekávat ze strany uživatelů žádnou právní jistotu (stabilitu), jelikož Zásady může Facebook kdykoliv jednostranně změnit. Zůstává také možnost podružné cenzury z jeho strany.

3. ODPOVĚDNOST SOCIÁLNÍCH SÍTÍ ZA OBSAH VYTVOŘENÝ UŽIVATELI

Fakt, že jsou nadnárodní společnosti působící se svými službami v kyberprostoru úplnými „správci světa“, neplatí zcela absolutně.⁸⁸ Jak detailně popisujeme níže, nezáleží totiž pouze na jejich vůli, jak se k otázkám (samo)regulace postaví. Do hry se totiž aktivně vkládají státy i mezinárodní společnosti. Novým trendem v regulaci jsou pokusy postihnout různé právní situace internetu novými druhy regulace, a to zejména v zájmu ochrany a vynucování základních práv v kyberprostoru.

3.1 NOTICE-AND-TAKEDOWN: DOČASNÝ TREND V REGULACI ODPOVĚDNOSTI ISP

Jak již bylo výše zmíněno, problematika podružné cenzury přímo souvisí s otázkou odpovědnosti sociálních sítí jakožto hostingových poskytovatelů

⁸⁶ Ibid.

⁸⁷ Toto kritérium se objevuje na samém konci Zásad zcela poprvé a není nikde v Zásadách ani Podmínkách Facebooku blíže rozvedeno. (Zásady komunity platné k 22. 8. 2017).

⁸⁸ POLČÁK, Radim. *Právo na internetu - spam a odpovědnost ISP*. Brno: Computer Press, 2007. s. 44.

za nezákonný obsah sdílený jejich uživateli. V současné době otázka odpovědnosti sociálních sítí spadá pod působnost čl. 14 směrnice č. 2000/31/ES o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu na vnitřním trhu (tzv. směrnice o elektronickém obchodu).^{89,90} Tato úprava za splnění určitých podmínek poskytuje poskytovatelům tzv. *safe harbour* (bezpečný přístav), tedy ochranu před uvalením objektivní odpovědnosti za obsah generovaný třetími osobami.

Původně byly tyto výjimky z odpovědnosti přijaty za účelem prosazení formujícího se internetového trhu.⁹¹ Bylo tomu zejména z toho důvodu, že většina soukromoprávních deliktů jako porušení osobní integrity, autorských práv, průmyslových práv duševního vlastnictví či nekalosoutěžní jednání má objektivní charakter, tzn. že se při uplatnění soukromoprávního postihu nezkoumá zavinění.⁹² Uvalení objektivní odpovědnosti na posky-

⁸⁹ Čl. 14 směrnice č. 2000/31/ES zní:

1. Členské státy zajistí, aby v případě služby informační společnosti spočívající v ukládání informací poskytovaných příjemcem služby nebyl poskytovatel služby odpovědný za informace ukládané na žádost příjemce, pokud:

a) poskytovatel nebyl účinně seznámen s protiprávní činností nebo informací a ani s ohledem na nárok na náhradu škody si není vědom skutečností nebo okolností, z nichž by byla zjevná protiprávní činnost nebo informace, nebo

b) poskytovatel, jakmile se o tomto dozvěděl, jednal s cílem odstranit tyto informace nebo k nim znemožnit přístup.

2. Odstavec 1 se nepoužije, pokud je příjemce závislý na poskytovateli nebo podléhá jeho dohledu.

3. Tímto článkem není dotčena možnost soudního nebo správního orgánu požadovat od poskytovatele služby v souladu s právním řádem členských států, aby ukončil protiprávní jednání nebo mu předešel, ani možnost členských států zavést postupy, které umožní odstranění nebo znemožní přístup k informacím.

V české právní úpravě je implementován v § 5 zákona č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti.

⁹⁰ Rozhodnutí Court of Appeal ze dne 21. 12. 2016 ve věci *Northern Ireland CG v Facebook Ireland Ltd & Anor* (CG v Facebook Ireland Ltd & Anor [2016] NICA 54), § 53. nebo Rozhodnutí High Court of Justice in Northern Ireland Queen's Bench Division ze dne 20.12.2016 ve věci *J20 v Facebook Ireland Ltd*, § 44.

⁹¹ FROSIO, Giancarlo F. Reforming Intermediary Liability in the Platform Economy: A European Digital Single Market Strategy. *Northwestern University Law Review* [online]. 2017, 112(19), s. 1 [cit. 2017-07-31]. Dostupné z: <http://www.northwesternlawreview.org/reforming-intermediary-liability>

⁹² POLČÁK, Radim. Odpovědnost poskytovatelů služeb informační společnosti. *Právní rozhledy*, 2009, č. 23, s. 837 an.

tovatele by *de facto* znamenalo, že by ISP odpovídali za samotné zprostředkování služby šířící protiprávní obsah. Takové zavedení objektivní spoluodpovědnosti by mohlo mít za následek přemrštěné odstraňování kontroverzního, byť legálního obsahu či vyloučení veřejnosti z novodobých veřejných fór, což by v konečném důsledku vedlo k obecnému omezení svobody projevu i jejích demokratických funkcí v online prostředí.

Na druhou stranu lze argumentovat, že uložení objektivní spoluodpovědnosti může být ospravedlněno faktem, že internetoví poskytovatelé často ekonomicky těží ze snadného šíření nelegálního obsahu, ba v některých případech je dokonce tato funkce jejich esenciálním prvkem. To však platí zejména pro nezákonné porušování práv duševního vlastnictví; u *hate speech* či difamace tento přístup založený na vidině ekonomického zisku může být relativní.⁹³ Někteří poskytovatelé se sami snaží šíření nenávislných projevů zabránovat, aby vytvořili přívětivé prostředí pro své uživatele a udrželi si tak masovou popularitu.

Silným argumentem pro zavedení objektivní spoluodpovědnosti je rovněž to, že kvůli rozšířené anonymitě uživatelů na sociálních sítích je pro poškozenou stranu často téměř nemožné svůj právní nárok fakticky vymoci. Pro slabší stranu by tedy bylo vhodnější, aby měla možnost požadovat svůj nárok po poskytovateli informační služby, kterému by následně vznikl vůči rušiteli subrogační regres.⁹⁴

Jelikož však sociální sítě samy nezákonný obsah neprodukují a zároveň ani nejsou schopny všechen obsah konstantně kontrolovat, je obecně obtížné prokázat, že by existovala příčinná souvislost mezi jejich službami a nezákonným obsahem generovaným koncovými uživateli.⁹⁵ Směrnice o elektronickém obchodu tedy využívá institutu „*safe harbour*“ a zároveň

⁹³ MANGAN, David a Lorna E. GILLIES. *The Legal Challenges of Social Media*. Cheltenham, Gloucestershire: Edward Elgar Publishing, 2017, s. 46.

⁹⁴ POLČÁK, Radim. Odpovědnost poskytovatelů služeb informační společnosti. *Právní rozhledy*, 2009, č. 23, s. 837 an.

⁹⁵ FROSIO, Giancarlo F. Reforming Intermediary Liability in the Platform Economy: A European Digital Single Market Strategy. *Northwestern University Law Review* [online]. 2017, 112(19), s. 1 [cit. 2017-07-31]. Dostupné z: [1.http://www.northwesternlawreview.org/reforming-intermediary-liability](http://www.northwesternlawreview.org/reforming-intermediary-liability) ; pozn. Kauzální nexus by potenciálně šlo prokázat například v situaci, kdyby samotní poskytovatelé nezákonný obsah na platformu nahráli.

implementuje (již) tradiční notice-and-takedown metodu. ISP dle ní nemají obecnou povinnost aktivně nezákonný obsah vyhledávat,⁹⁶ avšak pokud je poskytovatel účinně seznámen s protiprávní činností nebo informací prostřednictvím upozornění třetí osoby, musí takový obsah odstranit nebo k němu znemožnit přístup. Neučiní-li tak, může být za obsah spoluodpovědný. To platí jak pro soukromoprávní delikty (porušování autorských práv, difamace) tak i pro trestněprávní delikty (podněcování k nenávisti, dětská pornografie). Směrnice tedy využívá tzv. horizontálního konceptu regulace, jelikož používá metodu notice-and-takedown stejně pro všechna odvětví práva. Na rozdíl od vertikálního přístupu, využívaného například v USA, tak nerozlišuje mezi odlišnými postupy zacházení s různými druhy protiprávního jednání.⁹⁷

3.2 OD HORIZONTÁLNÍHO K VERTIKÁLNÍMU PŘÍSTUPU

Evropská komise (dále jen „Komise“) představila v květnu 2015 novou Strategii pro jednotný digitální trh (dále jen „SJDT“), která si klade za cíl zbouřat bariéry, aby se mohly otevřít nové možnosti v online prostředí, přičemž tato strategie by měla přivést EU k jednotnému trhu.⁹⁸ Součástí této strategie je i návrh aktualizace rigidního *notice-and-takedown* systému, který Komise nastínila ve sdělení o on-line platformách a jednotném digitálním trhu z května 2016.⁹⁹ Zde zvažuje možnost změny politiky směrem k zavedení flexibilního *notice-and-action* systému. Ten by měl využívat rozdílné přístupy poskytovatelů informačních služeb ke specifickým právním otáz-

⁹⁶ čl. 15 směrnice.

⁹⁷ ANGELOPOULOS, Christina a Stijn SMET. Notice-and-Fair-Balance: How to Reach a Compromise between Fundamental Rights in European Intermediary Liability. *Journal of Media Law* [online]. 2016, 8(2), 266-301 [cit. 2017-04-22]. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/loi/rjml20>

⁹⁸ Jednotný digitální trh: Odstraňovat překážky a využívat všech možností online. *Evropská Komise* [online]. Evropská komise 2017 [cit. 2017-07-31]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/priorities/digital-single-market_cs

⁹⁹ Communication on Online Platforms and the Digital Single Market Opportunities and Challenges for Europe. *Evropská Komise* [online]. Evropská komise 2017 [cit. 2017-08-30]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/communication-online-platforms-and-digital-single-market-opportunities-and-challenges-europe>

kám.¹⁰⁰ Jinak řečeno, Komise zvažuje změnu od horizontálního konceptu regulace ke konceptu vertikálnímu.

Z výsledků veřejné konzultace, které Komise zveřejnila, vyplývá, že více než dvě třetiny respondentů¹⁰¹ je přesvědčeno o tom, že odlišné kategorie protiprávního obsahu vyžadují odlišné přístupy ve smyslu notice-and-action procedur.¹⁰² Navzdory tomu, že oficiálně Komise potvrdila, že zachová stávající režim odpovědnosti poskytovatelů, je zřejmé, že tzv. odvětvový (nebo také „z problémů vycházející“) přístup bude mít dopad i na rozsah odpovědnosti internetových platforem, jako jsou sociální sítě.¹⁰³ Tento odvětvový přístup by měl být primárně zaměřen na obsah chráněný autorskými právy a ochranu menšin před nenávislivými projevy, přičemž jednotlivé notice-and-action přístupy by měly být představeny prostřednictvím několika novel stávajících předpisů a rovněž prostřednictvím podpory zavádění dobrovolných opatření, přijímaných v dobré víře s cílem potírat nezákonný obsah v on-line prostředí.¹⁰⁴

Komise proto představila dva návrhy na nové či revidované směrnice. Prvním z nich je návrh na revizi směrnice týkající se poskytování audiovizuálních mediálních služeb, který již Komise předala do Evropského parlamentu, kde jej projednal zodpovědný výbor pro kulturu a vzdělávání. Nyní se čeká na první čtení v plénu Evropského parlamentu.¹⁰⁵ Tato „nove-

¹⁰⁰ Ibid.

¹⁰¹ Komise obdržela přesně 1034 odpovědí, přičemž mezi respondenty měli zastoupení online platformy, veřejné autority, think tanky, individuální občané a další skupiny.

¹⁰² Full report on the results of the public consultation on the Regulatory environment for Platforms, Online Intermediaries and the Collaborative Economy. *Evropská Komise* [online]. Evropská komise, vyd. 25. 5. 2016 [cit. 2017-06-30]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/full-report-results-public-consultation-regulatory-environment-platforms-online-intermediaries>

¹⁰³ FROSIO, Giancarlo F. From Horizontal to Vertical: An Intermediary Liability Earthquake in Europe. *Journal of Intellectual Property Law & Practice* [online]. 2017, 12(7), s. 4 [cit. 2017-07-31]. Dostupné z: <https://ssrn.com/abstract=2956859>

¹⁰⁴ Communication on Online Platforms and the Digital Single Market Opportunities and Challenges for Europe. *Evropská Komise* [online]. Evropská komise 2017 [cit. 2017-08-30]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/communication-online-platforms-and-digital-single-market-opportunities-and-challenges-europe>

¹⁰⁵ Průběh schvalovacího procesu lze sledovat na: <http://www.europarl.europa.eu/oeil/po-pups/ficheprocedure.do?reference=2016/0151%28COD%29&l=en>

la“ by měla zabránit šíření obsahu, který by mohl být škodlivý pro mladistvé. Stejně tak budou poskytovatelé online videí a filmů muset odstraňovat projevy nenávisti a obsah, který podceňuje k násilí nebo terorismu. Povinnost toto zajistit a vynutit budou mít s největší pravděpodobností členské státy (a nikoliv nezávislá nadnárodní autorita¹⁰⁶). Mělo by zároveň dojít ke zjednodušení systému zásady země původu pro poskytovatele mediálních služeb, což bude znamenat snazší určení země příslušné ke kontrole a vymáhání pravidel. Pro poskytovatele to znamená, že budou muset zavést automatické monitorovací systémy, aby se úspěšně vyhnuli dané odpovědnosti. Zachován nicméně zůstává princip kontroly *ex post* a nikoli *ex ante*.¹⁰⁷

Druhým návrhem Komise je návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o autorském právu na jednotném digitálním trhu.¹⁰⁸ Nová regulace si primárně klade za cíl dosáhnout „*spravedlivějšího rozdělení hodnoty vytvářené on-line distribucí obsahu chráněného autorskými právy ze strany on-line platform, které poskytují přístup k tomuto obsahu*“.¹⁰⁹ Tato snaha pramení zejména z iniciativy držitelů autorských práv, kteří dlouhodobě zdůrazňují, že kvůli kombinaci odpovědnostních výjimek, absentujících monitorovacích povinností a notice-and-takedown metodě nemají téměř žádnou možnost zpeněžit výměnu chráněného obsahu na on-line platformách.¹¹⁰ Návrh směrnice v čl. 13 obsahuje požadavek, aby poskytovatelé služeb informační

¹⁰⁶ Návrh zprávy o návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2010/13/EU o koordinaci některých právních a správních předpisů členských států upravujících poskytování audiovizuálních mediálních služeb s ohledem na měnící se situaci na trhu. *Evropský parlament: Výbor pro kulturu a vzdělávání* [online]. Evropský parlament 2017, s. 35, poz. návrh 38, bod 3 nebo s. 66, poz. návrh 84 [cit. 2017-08-30]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+COMPARL+PE-587.655+02+DOC+PDF+V0//CS&language=CS>

¹⁰⁷ *Ibid.*, s. 67, poz. návrh 85.

¹⁰⁸ Návrh SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY o autorském právu na jednotném digitálním trhu. *Evropská komise* [online]. Evropská komise, 14. 9. 2016, COM(2016) 593 final 2016/0280 (COD) [cit. 2017-06-31]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52016PC0593>

¹⁰⁹ Communication on Online Platforms and the Digital Single Market Opportunities and Challenges for Europe. *Evropská Komise* [online]. Evropská komise 2017 [cit. 2017-08-30]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/communication-online-platforms-and-digital-single-market-opportunities-and-challenges-europe>

společnosti (typu hosting) přijali opatření zajišťující fungování dohod uzavřených s nositeli práv ohledně užití jejich děl nebo zabraňující tomu, aby byla prostřednictvím jejich služeb dostupná díla, která nositelé práv na základě spolupráce s poskytovateli služeb identifikují. Dle návrhu směrnice tato opatření, např. používání účinných technologií rozpoznávání obsahu, musí být vhodná a přiměřená.¹¹¹

Právě požadavek na zavedení automatických monitorovacích systémů se jeví jako problematický. Jak poukazuje Nulíček, tento požadavek je totiž v rozporu jak s čl. 15 směrnice o elektronickém obchodu, tak s judikaturou Soudního dvora EU.¹¹² Na druhou stranu je však nutné poukázat i na několik novějších rozhodnutí národních soudů, která ukazují, že trend směřující k proaktivní monitorovací roli poskytovatele není v EU úplnou novinkou. Dobrým příkladem je série případů *Google vs. Mosley*, ve které soudy ve Francii, Německu a Velké Británii *de facto* potvrdily určitou monitorovací povinnost internetového vyhledávače. V tomto případě byla společnosti Google uložena povinnost odstranit fotografie narušující osobnostní práva bývalého prezidenta Formule 1 Maxe Mosleyho, který na nich byl zachycen při sexu s prostitutkami.¹¹³ Dále lze také zmínit tzv. případy internetových aukcí.¹¹⁴

¹¹⁰ FROSIO, Giancarlo F. From Horizontal to Vertical: An Intermediary Liability Earthquake in Europe. *Journal of Intellectual Property Law & Practice* [online]. 2017, 12(7), s. 6 [cit. 2017-07-31]. Dostupné z: <https://ssrn.com/abstract=2956859>

¹¹¹ Návrh směrnice Evropského Parlamentu a Rady o autorském právu na jednotném digitálním trhu. *Evropská komise* [online]. Evropská komise, 14. 9. 2016, COM(2016) 593 final 2016/0280 (COD), čl. 13 [cit. 2017-06-31]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52016PC0593>

¹¹² Rozhodnutí SDEU ve věci *Netlog NV v. Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA (SABAM)* ze dne 16. 2. 2012, C-360/10, ECLI:EU:C:2012:85; Rozhodnutí SDEU ve věci *Scarlet Extended SA v. Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL (SABAM)* ze dne 24. 11. 2011, C-70/10, ECLI:EU:C:2011:255. Viz NULÍČEK, Michal. Nová evropská legislativa a její dopady na práva a povinnosti ISP. *Právní rozhledy*. 2017, 2017(9), 319.

¹¹³ Rozhodnutí Tribunal de Grande Instance de Paris, 17e CH. ve věci *Google c. Max Mosley*, ze dne 6. 11. 2013, RG 11/07970; Rozhodnutí Hamburg District Court ve věci *Max Mosley v Google Inc.* ze dne 24. 1. 2014, 324 O 264/11; Rozhodnutí High Court of Justice Queen's Bench Division in London ve věci *Mosley v Google* ze dne 15. 1. 2015, HQ 14 X 02964.

¹¹⁴ Rozhodnutí BGH ve věci *Rolex v. Ricardo* ze dne 11. 3. 2004, č. j. I ZR 304/01; Rozhodnutí BGH ve věci *Rolex v. eBay* ze dne 19. 4. 2007, č.j. I ZR 35/04.

Jako problematický se rovněž jeví recitál č. 38 návrhu směrnice o autorském právu. Jeho vágní znění totiž přináší pochybnosti o tom, jakým způsobem by měl být interpretován pojem „aktivního poskytovatele“. Dle daného ustanovení by poskytovatelé, kteří nejsou způsobilí pro výjimku z odpovědnosti stanovené v článku 14 směrnice o elektronickém obchodu, měli povinnost uzavřít s nositeli práv licenční dohody. Podmínkou neaplikovatelnosti ochrany „bezpečného přístavu“ je právě aktivní přístup poskytovatele k ukládanému obsahu. Ustanovení ukládá vzhledem k čl. 14 směrnice o elektronickém obchodu nutnost ověření zda „*poskytovatel služeb hraje aktivní úlohu včetně toho, že optimalizuje prezentace nahraných děl nebo předmětů ochrany nebo je propaguje, a to bez ohledu na povahu prostředků, které k tomu použije.*“¹¹⁵ Je otázkou, zda pod takto široce definovaný pojem nebudou spadat i sociální sítě jako Facebook či Twitter, které často optimalizují prezentace nahraných děl například ve smyslu změn formátů. Zároveň ale průběžně mění také algoritmy toho, který obsah se zobrazí více lidem (v současnosti například *live* videa¹¹⁶), a který obsah naopak upozadí. Proto není zřejmé, zda pod pojem propagace děl spadne například i funkce plošného upozorňování na tato *live* vysílání určitých uživatelů, která je na Facebooku v základním režimu poskytována.

Shrneme-li výše uvedené, lze konstatovat, že současný trend evropské regulace směřuje spíše k přenášení odpovědnosti na internetové poskytovatele služeb a k implementaci automatických monitorovacích a filtrovacích systémů. Snahu Komise změnit očividně rigidní a problematický notice-and-takedown systém lze obecně vnímat jako krok správným směrem. O poznání kritičtěji se však stavíme k zatím navrženým konkrétním řešením. Jak naznačíme v další části, při zvažování rozložení odpovědnosti za

¹¹⁵ Návrh SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY o autorském právu na jednotném digitálním trhu. *Evropská komise* [online]. Evropská komise, 14. 9. 2016, COM(2016) 593 final 2016/0280 (COD), rec. č. 38 [cit. 2017-06-31]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52016PC0593> nebo také Rozhodnutí SDEU (velkého senátu) ve věci L'Oréal SA a další proti eBay International AG a další ze dne 12. července 2011, C-324/09, § 123-124.

¹¹⁶ HERRMANN, Nils. *Study proves: 1055 % higher share rate on Facebook native videos* [online]. 2017, Quintly [cit. 2017-08-31]. Dostupné z: <https://www.quintly.com/blog/2017/03/facebook-video-study/>

šíření nezákonného obsahu na internetu (zejména na sociálních sítích) je nutné primárně zvažovat všechna práva všech dotčených subjektů. To však doposud představené návrhy nereflektují, ba naopak se vydávají opačným směrem, který by mohl vést k omezení svobod běžných uživatelů a k pozastavení rozvoje sdílení informací.

3.3 FAIR-BALANCE: SPRÁVNÁ CESTA?

K tomu, aby byla odpovědnost za šíření nezákonného obsahu spravedlivě rozložena mezi internetové poskytovatele a rušitele samotné, je zapotřebí pečlivě identifikovat nejvhodnější variace notice-and-action metody pro konkrétní druhy protiprávního obsahu. Toho lze dosáhnout pomocí vyvažování základních práv, které proti sobě působí. Optiku tzv. *fair balance* doktríny použil Soudní dvůr EU již v rozsudku *Promusicae*.¹¹⁷ V tomto rozhodnutí se Soudní dvůr pokusil ustanovit jakési zlaté pravidlo mezi vlastnickým právem a právem na soukromí prostřednictvím proporcionálního zvážení proti sobě působících práv a efektivní soudní ochrany, přičemž se vyhnul klasifikaci jednoho z práv jako hierarchicky nadřazeného.¹¹⁸ V rozhodnutí *SABAM v Netlog* pak nabídl konkrétnější přístup k poměrování základních práv, když stanovil, že požadované zavedení filtrovacího systému by pro poskytovatele služby informační společnosti představovalo příliš komplexní, finančně náročné a dlouhodobé břemeno.¹¹⁹ Nicméně v dalším rozhodnutí *UPC Telekabel Wien GmbH* Soudní dvůr zdůraznil, že soudní příkaz ukládající poskytovatelům, aby zabránily přístupu k nezákonnému obsahu, nikoliv specifikující konkrétní způsoby k dosažení tohoto cíle, je v souladu s evropským právem. Poskytovatelé se totiž mohou zprostit odpovědnosti, pokud prokáží, že zavedli veškerá jim dostupná opatření, která by

¹¹⁷ Rozhodnutí SDEU (velkého senátu) ve věci *Productores de Música de España (Promusicae) v Telefónica de España SAU* ze dne 29. 1. 2008, C-275/06.

¹¹⁸ MANGAN, David a Lorna E. GILLIES. *The Legal Challenges of Social Media* [online]. Cheltenham, Gloucestershire: Edward Elgar Publishing, 2017, s. 48 [cit. 2017-07-31]. ISBN 9781785364518.

¹¹⁹ Rozhodnutí SDEU (třetího senátu) ve věci *Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA (SABAM) v. Netlog NV* ze dne 16. února 2012, C-360/10, ECLI:EU:C:2012:8.

na ně nekladla neopodstatněné nároky.¹²⁰ Podobně pak ve věci *Mc Fadden v Sony Music* Soudní dvůr potvrdil možnost vydání příkazu donucujícího poskytovatele přístupu k internetu, aby zabránil přístupu třetích osob k dílům chráněným autorskými právy, které jsou šířeny prostřednictvím systémů peer-to-peer.¹²¹

Nastínění vhodného přístupu k vyvažování povinností internetových poskytovatelů služeb při boji proti šíření protiprávního obsahu můžeme sledovat i v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“). V případech *Delfi v Estonia* a *MTE v Hungary* ESLP jasně demonstroval, že je při poměrování jednotlivých práv nutné brát v úvahu konkrétní aspekty daného případu.¹²² Obě rozhodnutí se týkají urážlivého obsahu sdíleného anonymními uživateli v diskuzích pod zpravodajskými články, přičemž v obou případech dospěl ESLP prostřednictvím „fair balance“ doktríny k odlišným výsledkům – v případě *Delfi* Velký senát shledal, že uložení odpovědnosti na ISP hostingového typu představuje vyvážený přístup vzhledem k povaze nenávislných komentářů, kterými se předmětný rozsudek zabýval. Naopak v rozhodnutí *MTE* soud nepovažoval napadené komentáře za *hate speech*, nýbrž pouze za komentáře urážející povahy, přičemž z toho důvodu rozhodl, že by uvalení odpovědnosti na daného poskytovatele bylo v rozporu s jeho základním právem na svobodný projev.¹²³

Právě pečlivé vyvažování základních práv ve smyslu hledání kompromisu a rovnováhy mezi protichůdnými základními právy může být vhodným východiskem při řešení otázky odpovědnosti za protiprávní obsah. Všechny

¹²⁰ Rozhodnutí SDEU (čtvrtého senátu) ve věci *UPC Telekabel Wien GmbH proti Constantin Film Verleih GmbH a Wega Filmproduktionsgesellschaft mbH* ze dne 27. 3. 2014, C-314/12, bod 52-53.

¹²¹ Rozhodnutí SDEU (třetího senátu) ve věci *TobiasMcFadden proti Sony Music Entertainment Germany GmbH* ze dne 15. 9. 2016, C-484/14.

¹²² Rozhodnutí ESLP (velký senát) ve věci *Delfi AS proti Estonsku* ze dne 16. června 2015, č. 64569/09; Rozhodnutí ESLP ve věci *Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete a Index.hu Zrt. proti Maďarsku* ze dne 2. února 2016, č. 22947/13.

¹²³ FROSIO, Giancarlo F. The Death of ‘No Monitoring Obligations’: A Story of Untameable Monsters. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law. Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law (JIPITEC)* [online]. 2017, připraveno k publikaci v budoucím čísle, s. 18-19 [cit. 2017-07-31]. Dostupné z: <https://ssrn.com/abstract=2980786>

dotčené strany (tj. poskytovatel, koncový uživatel a třetí osoba) pak musí sdílet odpovědnost a musí rovněž přijmout fakt, že jejich základní práva nemohou být chráněna absolutně. Na rozdíl od výsledku „vítěz bere vše“ tak zůstanou všechna dotčená práva do jisté míry chráněna a respektována¹²⁴ a vzájemné poměrování bude záležet na individuálních okolnostech případu. Je nutné zdůraznit, že povinnost vynalézat nejlepší přístupy pomocí fair balance doktríny by neměly státy uvalovat na samotné poskytovatele, tj. sociální sítě. Jsou to totiž pouze soudy a potažmo zákonodárci, kdo má k vyvažování základních práv svěřenou autoritu. Státy by tedy měly implementovat natolik konkrétní postupy k jednotlivým druhům protiprávního obsahu tak, aby byl proces co nejtransparentnější a aby všechny dotčené strany měly co nejpřesnější představu o tom, jaká jsou jejich práva a povinnosti včetně legitimního očekávání stran a předvídatelnosti postupů, tzn. aby právní jistota všech zapojených stran byla co nejvyšší.¹²⁵ Tím se eliminuje i riziko podružné cenzury rozebráno výše. V tomto ohledu se Soudnímu dvoru EU nepodařilo takový přístup prosadit ani v rozhodnutí *UPC Telekabel Wien GmbH* ani v rozhodnutí *Mc Fadden v Sony Music*. Zejména v druhém jmenovaném rozhodnutí soud sice vyvažoval práva na ochranu duševního vlastnictví proti právu na svobodu podnikání ISP, jakož i právo na svobodu informací uživatelů služby. Jeho test proporcionality nicméně nebyl úplný, jelikož do něj opomenul zahrnout právo na ochranu osobních údajů jednotlivých uživatelů, jakož i jejich právo na soukromí.¹²⁶

3.4 JEDNOTLIVÉ NOTICE-AND-ACTION POSTUPY

Aby byla v jednotlivých případech správně vyvážena předmětná základní práva, je pro konkrétní protiprávní jednání třeba zvážit různé varianty tzv.

¹²⁴ ANGELOPOULOS, Christina a Stijn SMET. Notice-and-Fair-Balance: How to Reach a Compromise between Fundamental Rights in European Intermediary Liability. *Journal of Media Law* [online]. 2016, 8(2), s. 278 [cit. 2017-04-22]. ISSN 1757-7640. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/loi/rjml20>

¹²⁵ Jinak by mohlo docházet k výraznému podkopávání právní jistoty zapojených stran. Zdroj: KÜHN, Zdeněk. *Aplikace práva ve složitých případech*. Praha: Karolinum, 2002.

¹²⁶ MAISNER, Martin. Filtrování ze strany ISP ve světle aktualit evropského práva. *Bulletin advokacie*. 2017, 2017(4), s. 37.

notice-and-action systému. Pro budoucí případy autoři Angelopoulos a Smet identifikovali myslitelné přístupy následovně:

- a) absolutní imunita
- b) notice-and-notice
- c) notice-and-judicial-takedown
- d) notice-wait-and-takedown
- e) notice-and-suspension
- f) notice-and-stay-down
- g) automatic-takedown (objektivní odpovědnost)¹²⁷

Při použití vertikálního přístupu k různým druhům protiprávního obsahu je nutno tyto metody volit za pomoci vyvažování základních práv dotčených subjektů; tím lze dosáhnout spravedlivého a rovněž efektivního rozložení odpovědnosti.

Hned z počátku je nutné odmítnout pro naprostou většinu případů extrémní metody absolutní imunity či objektivní odpovědnosti internetových hostingových poskytovatelů, které by zjevně nevyhovovaly základnímu požadavku vyvažování základních práv. Absolutní imunita by sociální síť stavěla do role pouhých „přenašečů“, kteří by s nelegálním obsahem neměli vůbec nic společného.¹²⁸ Takový přístup si lze představit u prvního a druhého ISP typu *caching* či *mere conduit*, ne však u třetího ISP typu *hosting*, tedy ani u sociálních sítí. Negativa objektivní odpovědnosti již byla podrobně rozebrána v předcházejících částech (zejména v podkapitole 1.4. k hrozbě podružné cenzury).

Na podobné bázi lze hodnotit i metodu notice-and-stay-down, která by v podstatě vedla sociální síť k zavedení automatických filtrovacích systémů, nepřetržitě kontrolujících veškerý obsah generovaný uživateli. To by

¹²⁷ ANGELOPOULOS, Christina a Stijn SMET. Notice-and-Fair-Balance: How to Reach a Compromise between Fundamental Rights in European Intermediary Liability. *Journal of Media Law* [online]. 2016, 8(2), s. 286 [cit. 2017-04-22]. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/loi/rjml20>

¹²⁸ Podobně jako doručovatelé pošty nejsou shledáváni odpovědnými za přenášení a doručování pornografických materiálů či telefonní společnosti nejsou za defamující nadávky v přenášených hovorech. Viz ARGY, Philip N. Internet Content Regulation: An Australian Computer Society Perspective. *University of New South Wales Law Journal*. 2000, 23(1), s. 265.

vedlo k neúměrnému zásahu do práv na podnikání sociálních sítí (náklady na zavedení a provoz takového systému by mohly být příliš vysoké) či do práv uživatelů, a to konkrétně do jejich práv na svobodu projevu a ochranu soukromí, rodinného života a listovního tajemství.¹²⁹ Lze si ovšem představit, že v případě šíření dětské pornografie by mohla být metoda automatického filtrování efektivním nástrojem, který by *a priori* v rozporu s proporcionálním zvážení základních práv být nemusel.

Jako flexibilní řešení se jeví metoda notice-wait-and-takedown. Hlavním účelem této metody je dát údajným rušitelům možnost vyjádřit se k namítanému porušení práva, což by mohlo vést k transparentnějšímu procesu a omezilo by přemrštěné stahování zákonného obsahu jako za stávajícího notice-and-takedown systému.¹³⁰ Poskytovatel by tedy byl povinen předat upozornění danému uživateli, který by měl určitou časovou lhůtu na to, aby nějakým způsobem zareagoval. Pokud nezareaguje vůbec, či nezareaguje dostatečně přesvědčivě, může ISP dle svého uvážení obsah stáhnout. K této metodě si lze představit mnoho modifikací jako možnost porady s nestranným subjektem, možnost navrácení původně staženého obsahu atd.

Přestože i tato metoda má svá úskalí (například možnost benevolentního uvážení ze strany ISP, nejasnost pravidel uvážení), je tato metoda dle našeho názoru vhodná zejména u těžce identifikovatelných protiprávních jednání jako difamace a porušení práv duševního vlastnictví, přičemž u druhého zmíněného nesouhlasíme s použitím metody notice-and-notice, navrženým autory Angelopoulos a Smetem. Tento systém totiž vše nechává plně na vzájemném řešení stran (obdobně, k čemu sociální sítě vyzývají již

¹²⁹ MAISNER, Martin. Filtrování ze strany ISP ve světle aktualit evropského práva. *Bulletin advokacie*. 2017, 2017(4), s. 36. Viz k problematice automatického filtrování výše u komentáře k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o autorském právu na jednotném digitálním trhu.

KAYE, David. *Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression* (A/HRC/35/22). United Nations, Human Rights Council, 30. 3. 2017, s. 6, bod 15.

¹³⁰ KUCZERAWY, Aleksandra. Intermediary liability & freedom of expression: Recent developments in the EU notice & action initiative. *Computer Law & Security Review*. 2015, 31(1), s. 51.

ny, a ukazuje se, že nejde o efektivní řešení) od chvíle, kdy na možný problém poskytovatel upozorní, sociální síť v podstatě odkazuje pouze na soudní ochranu, která je však často neefektivní, drahá, a hlavně příliš pomalá. Ať již nakonec v budoucnu regulátor zvolí kteroukoliv ze dvou výše zmíněných metod, v obou by dle našeho názoru měl provozovatel po vydání soudního rozhodnutí automaticky obsah stáhnout, popř. nechat nadále stažený, potvrdí-li výrok soudu porušení práv duševního vlastnictví. Na rozdíl od rušitele má totiž provozovatel větší kontrolu nad skutečným odstraněním obsahu, navíc to se svými kapacitami může provést v rychlém časovém rámci.

Konečně klasickou notice-and-takedown metodu je podle všeho rozumné dále využívat v případě *hate speech*, jelikož právě nenávistné projevy jsou často jednodušeji identifikovatelné a potenciální ohrožení je zde rovněž vyšší. Ze strany zákonodárce je však nutné stanovit jasná pravidla, která by určovala, jak by dané upozornění mělo vypadat a jaké informace by mělo obsahovat. S tím je totiž spojená i otázka důkazního břemene, tedy která strana by měla mít povinnost prokazovat tvrzené skutečnosti. To ponecháváme širší debatě, avšak upozorňujeme, že i v tomto případě je nutné vyvažovat práva všech dotčených subjektů a neklást ani na jednoho z nich nepřiměřené požadavky. Dále předpokládáme, že do budoucna bude v oblasti upozornění hrát stále větší roli také částečná automatizace procesu i nastavení jasnějších mechanismů pro posuzování (jako např. princip, kdy s narůstajícím počtem nahlášení závadného obsahu dojde k jeho rychlejšímu zhodnocení a případnému stažení).

U některých případů by rovněž bylo vhodné zvážit variantu notice-and-suspension spočívající v zablokování pachatele na dané platformě. Tento úkon lze chápat dvojím způsobem: buď jako zablokování pachatele směrem k oběti útoku tak, aby nemohl v útoku pokračovat či jej opakovat, nebo jako zablokování přístupu pachatele na danou platformu úplně. Tento pří-

stup, jak již ostatně judikovaly i soudy¹³¹, neporušuje základní práva pachatele, ani jeho právo na přístup k informacím prostřednictvím internetu.

4. ZÁVĚR

Sociální sítě v dnešní společnosti představují novodobá fóra, jejichž účelem je poskytování volného trhu myšlenek, prostoru pro seberealizaci jednotlivců a zprostředkování rozvoje demokratické společnosti. To, že se sociální sítě k tomuto cíli dobrovolně hlásí, nelze absolutně přijímat jako stoprocentní garanci, že tomu tak opravdu je. Při postihování údajně protiprávního obsahu totiž často dochází k zásahům do základních práv běžných uživatelů. K tomu dochází zejména proto, že se státy pro svoji faktickou neschopnost postihovat efektivně šíření nelegálního obsahu snaží přesunout odpovědnost na jednotlivé poskytovatele služeb informační společnosti včetně sociálních sítí. Činí tak ovšem nesystematicky a bez pečlivého zvažování (resp. vyvažování) všech práv dotčených subjektů.

Současný odpovědnostní režim založený na jednotné notice-and-takedown metodě je, jak se ukazuje, nevhodný pro odlišné druhy projevů. Vede k netransparentnosti, nejistotě uživatelů a obecně umožňuje extenzivní zásahy do jejich práv (zejména do práva na svobodný projev a ochranu soukromí). I přesto, že jsou sociální sítě primárně soukromými subjekty, mají povinnost (podobně jako státy) respektovat základní práva svých uživatelů. Naopak státy mají povinnost efektivní regulací toto respektování zajistit.

Podle našeho názoru lze transparentního a předvídatelného jednání sociálních sítí při posuzování jednotlivých projevů docílit pečlivým nastavením odpovědnostního režimu za využití systému metod notice-and-action, tedy individualizovanějšího přístupu k odlišným druhům projevů. Nastavení takového přístupu by však státy neměly ponechávat na svévoli a arbitráním uvážení jednotlivých poskytovatelů, nýbrž musí samy převzít legislativní iniciativu tak, aby naplnily legitimní očekávání svých občanů a chránily jejich základní práva.

¹³¹ Rozhodnutí SDEU (čtvrtého senátu) ve věci UPC Telekabel Wien GmbH proti Constantin Film Verleih GmbH a Wega Filmproduktionsgesellschaft mbH ze dne 27. 3. 2014, C-314/12, body 63-64.

V tomto článku jsme zároveň popsali a podrobněji rozebrali různé možnosti, jak by přístupy k odlišným typům projevů mohly vypadat. Tyto návrhy vycházejí z pečlivého vyvážení základních práv všech dotčených subjektů v maximální možné míře. Jsme přesvědčeni, že zavedení transparentního a předvídatelného systému postihování protiprávního obsahu povede ke snížení rizika podružné cenzury a zároveň k zajištění rovnosti v právech uživatelů.

5. SEZNAM ZDROJŮ

5.1 ČLÁNKY

- [1] ADLER, Julie. The Public's Burden in a Digital Age: Pressures on Intermediaries and the Privatization of Internet Censorship. *Journal of Law and Policy*, 2011, roč. 20, č. 1, 231-266. ISSN 1074-0635.
- [2] AMMORI, Marvin. The New New York Times: Free Speech Lawyering in the Age of Google and Twitter. *Harvard Law Review*, 2014, roč. 127, č. 8, s. 2259-2295. ISSN 0017-811X.
- [3] ANGELOPOULOS, Christina a Stijn SMET. Notice-and-Fair-Balance: How to Reach a Compromise between Fundamental Rights in European Intermediary Liability. *Journal of Media Law*, 2016, roč. 8, č. 2, s. 266-301. ISSN 1757-7632.
- [4] ARGY, Philip N. Internet Content Regulation: An Australian Computer Society Perspective. *University of New South Wales Law Journal*, 2000, roč. 23, č. 1, s. 265-267. ISSN 0313-0096.
- [5] BALKIN, Jack M. The Future of Free Expression in a Digital Age. *Pepperdine Law Review*, 2009, roč. 36, č. 2, s. 427-444. ISSN 0092-430X.
- [6] BALKIN, Jack. Old-School/New-School Speech Regulation. *Harvard Law Review*, 2014, roč. 127, č. 8, s. 2296-2342. ISSN 0017-811X.
- [7] CHANDER, Anupam. Facebooksitan. *North Carolina Law Review*, 2012, roč. 90, č. 5, s. 1807-1844. ISSN 0029-2524.
- [8] FROSIO, Giancarlo F. From Horizontal to Vertical: An Intermediary Liability Earthquake in Europe. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 2017, roč. 12, č. 7, s. 565-575. ISSN 1747-1532.
- [9] FROSIO, Giancarlo F. Reforming Intermediary Liability in the Platform Economy: A European Digital Single Market Strategy. *Northwestern University Law Review Online* [online]. 2017, roč. 112(19) [cit. 2017-08-30]. Dostupné z: <http://www.northwesternlawreview.org/reforming-intermediary-liability>

- [10] FROSIO, Giancarlo F. The Death of 'No Monitoring Obligations': A Story of Untameable Monsters. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law. Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law (JIPITEC) [online]*, 2017 (bude publikováno v nadcházejících číslech). Dostupné z: <https://ssrn.com/abstract=2980786>
- [11] HEINS, Marjorie. The Brave New World of Social Media Censorship. *Harvard Law Review Forum*, 2014, roč. 127, s. 325-330. ISSN 0017-811X.
- [12] HUSOVEC, Martin. Accountable, *Not Liable: Injunctions Against Intermediaries*. TILEC Discussion Paper No. 2016-012, 2. 5. 2016. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2773768>
- [13] JACKSON, Benjamin F. Censorship and Freedom of Expression in the Age of Facebook. *New Mexico Law Review*, 2014, roč. 44, č. 1, s. 121-168. ISSN 0028-6214.
- [14] KAMINSKI, Margot. Positive Proposals for Treatment of Online Intermediaries. *American University International Law Review*, 2012, roč. 28, č. 1, s. 203-222. ISSN 1520-460X.
- [15] KAYE, David. *Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression (A/HRC/35/22)*. United Nations, Human Rights Council, 30. 3. 2017.
- [16] KLEINSCHMIDT, Broder. An International Comparison of ISP's Liabilities for Unlawful Third Party Content. *International Journal of Law and Information Technology*, 2010, roč. 18, č. 4, s. 332-355. ISSN 1464-3693.
- [17] KUCZERAWY, Aleksandra. Intermediary liability & freedom of expression: Recent developments in the EU notice & action initiative. *Computer Law & Security Review*, 2015, roč. 31, č. 1, s. 46-56. ISSN 0267-3649.
- [18] MAISNER, Martin. Filtrování ze strany ISP ve světle aktualit evropského práva. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 4, s. 34-41. ISSN 1210-6348.
- [19] MCGOLDRICK, Dominic. The Limits of Freedom of Expression on Facebook and Social Networking Sites: A UK Perspective. *Human Rights Law Review*, 2013, roč. 13, č. 1, s. 125-151. ISSN 1461-7781.
- [20] NULÍČEK, Michal. Nová evropská legislativa a její dopady na práva a povinnosti ISP. *Právní rozhledy*, 2017, č. 9, s. 317 – 321. ISSN 1210-6410.
- [21] OMER, Corey. Intermediary Liability for Harmful Speech: Lessons from Abroad. *Harvard Journal of Law & Technology*, 2014, roč. 28, č. 1, s. 289-324. ISSN 0897-3393.
- [22] PARK, Kevin. Facebook Used Takedown and It Was Super Effective; Finding a Framework for Protecting User Rights of Expression on Social Networking Sites. *New York University Annual Survey of American Law*, 2013, roč. 68, č. 4, s. 891-958. ISSN 0066-4413.
- [23] POLČÁK, Radim. Odpovědnost poskytovatelů služeb informační společnosti. *Právní rozhledy*, 2009, č. 23, s. 837-845. ISSN 1210-6410.
- [24] SADEGHI, Samuel. Election Speech and Collateral Censorship at the Slightest Whiff of Legal Trouble. *UCLA Law Review*, 2016, roč. 63, č. 5, s. 1472-1505. ISSN 0041-5650.

- [25] SARDAR, Sheheryar a Benish SHAH. Social Media, Censorship, and Control: Beyond SOPA, PIPA, and the Arab Spring. *University of Pennsylvania Journal of Law and Social Change*, 2012, roč. 15, č. 4, s. 577-586. ISSN 1091-4803.
- [26] SHKLAR, Zachary. Social Networking and Freedom of Speech: Not Like Old Times. *Missouri Law Review*, 2013, roč. 78, č. 2, s. 665-682. ISSN 0026-6604.
- [27] TAN, Corinne Hui Yun. Terms of service on social media sites. *Media & Arts Law Review* [online]. 2014, 19, 2, 195 – 220. Dostupné z: <http://www.lexisnexis.com>
- [28] TUSSEY, Deborah. Facebook: The New Town Square. *Southwestern Law Review*, 2014, roč. 44, č. 2, s. 385-410. ISSN 0886-3296.
- [29] WAUTERS, Ellen, Eva LIEVENS a Peggy VALCKE. Towards a better protection of social media users: a legal perspective on the terms of use of social networking sites. *International Journal of Law and Information Technology*, 2014, č. 22, s. 254–294. ISSN 0967-0769.

5.2 KNIHY:

- [30] HUSOVEC, Martin. *ZODPOVEDNOST NA INTERNETE podľa českého a slovenského práva* [online]. Praha: CZ.NIC, z. s. p. o., 2014 [cit. 2017-08-22]. ISBN 978-80-904248-8-3. Dostupné z: https://knihy.nic.cz/files/edice/zodpovednost_na_internete.pdf
- [31] KOSAŘ, David a Ladislav VYHNÁNEK a kol. *Ústavní právo: casebook*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, ISBN 978-807-4786-648.
- [32] KÜHN, Zdeněk. *Aplikace práva ve složitých případech*. Praha: Karolinum, 2002.
- [33] MANGAN, David a Lorna E. GILLIES. *The Legal Challenges of Social Media*. Cheltenham, Gloucestershire: Edward Elgar Publishing, 2017. ISBN 9781785364518.
- [34] MOLEK, P. *Politická práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-502-3.
- [35] POLČÁK, Radim, HARAŠTA, Jakub a STUPKA, Václav. *Právní problémy kybernetické bezpečnosti*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2016. ISBN 978-80-210-8426-1.
- [36] POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. ISBN 978-80-87284-22-3.
- [37] POLČÁK, Radim. *Právo na internetu - spam a odpovědnost ISP*. Brno: Computer Press, 2007. 150 s. ISBN 978-80-251-1777-4.
- [38] SVANTESSON, Dan. *Private International Law and the Internet*. 2. Vydání. Nizozemsko: Kluwer Law International, 2012, 557 s., ISBN 978-90-411-3416-5.
- [39] WAGNEROVÁ, Eliška, Vojtěch ŠIMÍČEK a kol. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 978-80-7357-750-6.

5.3 JUDIKATURA

- [40] Nález Ústavního soudu ze dne 14. 7. 2004, sp. zn. I. ÚS 185/04.
- [41] Nález Ústavního soudu ze dne 16. 6. 2015, sp. zn. I.ÚS 3018/14.

- [42] Nález Ústavního soudu ze dne 21. 12. 1993, sp. zn. Pl. ÚS 19/93.
- [43] Nález Ústavního soudu ze dne 24. 9. 1998, sp. zn. III. ÚS 139/98.
- [44] Nález Ústavního soudu ze dne 30. 10. 2014, sp. zn. III. ÚS 3844/13.
- [45] Nález Ústavního soudu ze dne 5. 8. 2010, sp. zn. II. ÚS 3168/09.
- [46] Rozhodnutí BGH ve věci Rolex v. eBay ze dne 19. 4. 2007, č. j. I ZR 35/04.
- [47] Rozhodnutí BGH ve věci Rolex v. Ricardo ze dne 11. 3. 2004, č. j. I ZR 304/01.
- [48] Rozhodnutí Court of Appeal ze dne 21. 12. 2016 ve věci *Northern Ireland CG v Facebook Ireland Ltd & Anor* (CG v Facebook Ireland Ltd & Anor [2016] NICA 54).
- [49] Rozhodnutí ESLP ve věci Delfi AS proti Estonsku ze dne 16. 6. 2015, č. 64569/09;
- [50] Rozhodnutí ESLP ve věci Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete a Index.hu Zrt. proti Maďarsku ze dne 2. 2. 2016, č. 22947/13.
- [51] Rozhodnutí Hamburg District Court ve věci Max Mosley v Google Inc. ze dne 24. 1. 2014, 324 O 264/11.
- [52] Rozhodnutí High Court of Justice in Northern Ireland Queen's Bench Division ze dne 20. 12. 2016 ve věci *J20 v Facebook Ireland Ltd*.
- [53] Rozhodnutí High Court of Justice Queen's Bench Division in London ve věci Mosley v Google ze dne 15. 1. 2015, HQ 14 X 02964.
- [54] Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA *Susan B. Anthony List v. Driehaus* ze dne 16. 6. 2014, 134 S.Ct. 2334 (2014).
- [55] Rozhodnutí SDEU (čtvrtého senátu) ve věci UPC Telekabel Wien GmbH proti Constantin Film Verleih GmbH a Wega Filmproduktionsgesellschaft mbH ze dne 27. 3. 2014, C-314/12.
- [56] Rozhodnutí SDEU (třetího senátu) ve věci Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA (SABAM) v. Netlog NV ze dne 16. 2. 2012, C-360/10, ECLI:EU:C:2012:8.
- [57] Rozhodnutí SDEU (třetího senátu) ve věci TobiasMcFadden proti Sony Music Entertainment Germany GmbH ze dne 15. 9. 2016, C-484/14.
- [58] Rozhodnutí SDEU (velkého senátu) ve věci L'Oréal SA a další proti eBay International AG a další ze dne 12. 6. 2011, C-324/09.
- [59] Rozhodnutí SDEU (velkého senátu) ve věci Productores de Música de España (Promusicae) v Telefónica de España SAU ze dne 29. 1. 2008, C-275/06.
- [60] Rozhodnutí SDEU ve věci Netlog NV v. Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA (SABAM) ze dne 16. 2. 2012, C-360/10, ECLI:EU:C:2012:85.
- [61] Rozhodnutí SDEU ve věci Scarlet Extended SA v. Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL (SABAM) ze dne 24. 11. 2011, C-70/10, ECLI:EU:C:2011:255.
- [62] Rozhodnutí Tribunal de Grande Instance de Paris ve věci LICRA et UEJF v. Yahoo! Inc. ze dne 20. 11. 2000, 00/05308.

[63] Rozhodnutí Tribunal de Grande Instance de Paris, 17e CH. ve věci Google c. Max Mosley, ze dne 6. 11. 2013, RG 11/07970.

[64] Usnesení Ústavního soudu ze dne 9. 8. 2016, sp. zn. I. ÚS 936/16.

5.4 OSTATNÍ ZDROJE

[65] 3 postřehy pro každého kandidáta. *Institut politického marketingu* [online]. ČR: Institut politického marketingu, 2014 [cit. 2017-09-08]. Dostupné z: <http://politickymarketing.com/komunalni-volby-2014-5-pouceni-kazdeho-kandidata>

[66] 500 Hours of Video Uploaded to YouTube Every Minute [forecast]. *TubularInsights* [online]. USA: TUBULARINSIGHTS & TUBULARLABS, 2015 [cit. 2017-09-08]. Dostupné z: <http://tubularinsights.com/hours-minute-uploaded-youtube/>

[67] About YouTube. *YouTube* [online]. USA: Youtube, 2017 [cit. 2017-09-08]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/intl/en-GB/yt/about/>

[68] Communication on Online Platforms and the Digital Single Market Opportunities and Challenges for Europe. *Evropská Komise* [online]. Evropská komise 2017 [cit. 2017-08-30]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/communication-online-platforms-and-digital-single-market-opportunities-and-challenges-europe>

[69] Company Info. *Facebook* [online]. USA: Facebook, 2017 [cit. 2017-09-08]. Dostupné z: <http://newsroom.fb.com/company-info/>

[70] Copyright Compliance - Service Compliance Automation for Media Sharing Platforms. *Audible Magic* [online]. Audible Magic 2017 [cit. 2017-08-25]. Dostupné z: <http://www.audiblemagic.com/compliance-service/#how-it-works>

[71] Décret n° 2015-125 du 5 février 2015 relatif au blocage des sites provoquant à des actes de terrorisme ou en faisant l'apologie et des sites diffusant des images et représentations de mineurs à caractère pornographique. *Legifrance* [online]. Francie: Legifrance, 2015 [cit. 2017-09-08]. Dostupné z: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORF-TEXT000030195477&categorieLien=id>

[72] Facebook Reports Second Quarter 2017 Results. *Facebook* [online]. USA: Facebook, 2017 [cit. 2017-09-08]. Dostupné z: <https://investor.fb.com/investor-news/press-release-details/2017/Facebook-Reports-Second-Quarter-2017-Results/default.aspx>

[73] Facebook. *Prohlášení o právech a povinnostech* [online]. Facebook 2017 [cit. 2017-08-20]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/terms>

[74] Facebook: Počet měsíčních uživatelů překročil 2 miliardy. *Mediaguru* [online]. ČR: PHD, 2017 [cit. 2017-09-08]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/2017/07/facebook-pocet-mesicnich-uzivatelu-prekrocil-dve-miliardy/>

[75] FLOYD, Rita. Parallels with the hate speech debate: the pros and cons of criminalising harmful securitising requests. *Review of International Studies* [online]. 2017, 1-21 [cit. 2017-08-22]. ISSN 1469-9044. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/journals/review-of-international-studies>

- [76] Freedom on the Net 2017. Mediafile Publishing [online]. USA: Mediafile Publishing, 2017 [cit. 2017-22-11]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report/freedom-net/2017/turkey>
- [77] Full report on the results of the public consultation on the Regulatory environment for Platforms, Online Intermediaries and the Collaborative Economy. *Evropská Komise* [online]. Evropská komise, vyd. 25. 5. 2016 [cit. 2017-06-30]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/full-report-results-public-consultation-regulatory-environment-platforms-online-intermediaries>
- [78] GROTHAUS, Michael. *I Asked a Privacy Lawyer What Facebook's New Terms & Conditions Mean for You* [online]. © 2017 VICE Media LLC [cit. 2017-08-25]. Dostupné z: https://www.vice.com/en_uk/article/i-asked-a-lawyer-how-facebooks-new-terms-will-affect-my-online-life-183
- [79] HANIAKOVÁ, Tereza. Může prezident blokovat vlastní občany? Uživatelé Twitteru žalují Donalda Trumpa. *Lidovky.cz* [online]. MAFRA 2017 [cit. 2017-09-08]. Dostupné z: http://byznys.lidovky.cz/uzivatele-twitteru-zaluji-donald-trumpa-zablokoval-je-pro-jejich-kriticke-komentare-gqs-/media.aspx?c=A170712_163620_ln-media_teh
- [80] HAVLÍKOVÁ, Kateřina. *Neoprávněné užití autorských práv na internetu*. Praha, 2015. Univerzita Karlova, Právnická fakulta.
- [81] HERRMANN, Nils. *Study proves: 1055 % higher share rate on Facebook native videos* [online]. 2017, Quintly [cit. 2017-08-31]. Dostupné z: <https://www.quintly.com/blog/2017/03/facebook-video-study/>
- [82] How does Rights Manager help me protect my copyrights on Facebook?. *Facebook* [online]. Facebook © 2017 [cit. 2017-08-25]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/help/1824313947806360>
- [83] IVIČIČ, Marek. *Horizontální působení základních práv a svobod* [online]. Brno, 2013 [cit. 2017-08-22]. Disertační práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/41115/pravf_d/
- [84] Jednotný digitální trh: Odstraňovat překážky a využívat všech možností online. *Evropská Komise* [online]. Evropská komise 2017 [cit. 2017-07-31]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/priorities/digital-single-market_cs
- [85] KANG, Maria. *No One Can Make you Feel Inferior without Your Consent* [online]. Maria Kang 2013 [cit. 2017-06-28]. Dostupné z: <http://www.mariakang.com/2013/10/21/no-one-can-make-you-feel-inferior-without-your-consent/>
- [86] KRAUSE, Till and GRASSEGGGER, Hannes. Inside Facebook. *Süddeutsche Zeitung* [online]. Süddeutsche Zeitung 2016 [cit. 2017-08-28]. Dostupné z: <http://international.sueddeutsche.de/post/154513473995/inside-facebook>
- [87] LOMAS, Natasha. After YouTube boycott, Google pulls ads from more types of offensive content. *TechCrunch* [online]. USA: TechCrunch 2013-2017 [cit. 2017-04-25]. Dostupné z: <https://techcrunch.com/2017/03/21/after-youtube-boycott-google-pulls-ads-from-more-types-of-offensive-content/>

- [88] MÁLKOVÁ, Eva. *Komunální volby 2014 v Brně: analýza volebních kampaní*. Brno, 2015. Dostupné také z: https://is.muni.cz/th/414871/fss_b/BP-Eva_Malkova.pdf. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií.
- [89] Návrh směrnice Evropského Parlamentu a Rady o autorském právu na jednotném digitálním trhu. *Evropská komise* [online]. Evropská komise, 14. 9. 2016, COM(2016) 593 final 2016/0280 (COD) [cit. 2017-06-31]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52016PC0593>
- [90] Návrh zprávy o návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2010/13/EU o koordinaci některých právních a správních předpisů členských států upravujících poskytování audiovizuálních mediálních služeb s ohledem na měnící se situaci na trhu. *Evropský parlament: Výbor pro kulturu a vzdělávání* [online]. Evropský parlament 2017 [cit. 2017-08-30]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+COMPARL+PE-587.655+02+DOC+PDF+V0//CS&language=CS>
- [91] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I).
- [92] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Brusel I bis).
- [93] Prohlášení o právech a povinnostech. *Facebook* [online]. Facebook © 2017 [cit. 2017-08-20]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/terms>
- [94] The Top 20 Valuable Facebook Statistics – Updated August 2017. *Zephoria Digital Marketing* [online]. USA: Zephoria, 2017 [cit. 2017-09-08]. Dostupné z: <https://zephoria.com/top-15-valuable-facebook-statistics/>
- [95] TOOR, Amar. Germany passes controversial law to fine Facebook over hate speech. *The Verge* [online]. Vox Media, 2017 [cit. 2017-09-08]. Dostupné z: <https://www.theverge.com/2017/6/30/15898386/germany-facebook-hate-speech-law-passed>
- [96] Údaje o společnosti. *Twitter* [online]. USA: Twitter, 2017 [cit. 2017-09-08]. Dostupné z: <https://about.twitter.com/company>
- [97] YouTube for Press. *YouTube* [online]. USA: YouTube, 2017 [cit. 2017-09-08]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/yt/about/press/>
- [98] Zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti.
- [99] Zásady komunity. *Facebook* [online]. USA: Facebook, 2017 [cit. 2017-09-08]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/communitystandards>

Toto dílo lze užít v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>).
